

Eesti Noorus

VABADUSPÄEVAKS

NR. 2
VII AASTAKÄIK

TALLINN
21. VEEBRUAR 1935

Tarvitajaskonna kaitse

Aastate töö on kannud vilja. Tarvitajate huvide kaitseks korraldatud tarvitajate omatööstus on arenenud hoogsalt, mille tulemuseks võib nimetada paljude eesti tööstustoodete kvaliteedi tõusu ja hindade reguleerimist. Tarvitajate omatööstuse kantsiks meil on E.T.K.

ETK tehaste toodangu tõusust väljendub tarvitajaskonna poolehoid ETK tooteile. Nii müüdi ETK tooteid: 1932. a. Kr. 800.000 eest, 1933. a. Kr. 1.550.000 eest ja 1934. a. üle Kr. 3.000.000. Üksikute ETK tehaste osatähtsus eesti tööstuses on kasvanud tunduvalt. Mitmed ETK tehastes rahuldavad üle $\frac{1}{2}$ ja $\frac{1}{3}$ kogu vastava artikli tarvitusest Eestis

ETK kohvitehases valmistatakse kontrollitud headusega tooraineist vilja-, ubavilja- ja ubakohvi, sigureid ning kamajahu. Tööstus on varustatud moodsate masinatega.

ETK jahuveski töötab pea aasta läbi mitme vahetusega, kuid nõudmine ETK jahude, kruupide ja manna järgi on siiski suurem kui valmistada jõutakse. ETK jahude headust kontrollitakse vastavalt kodu- ja välismaa laboratooriumes.

ETK karbitehas on laienenud viimase aasta jooksul tunduvalt. Valmistatakse: karpe, kirja-ümbrikke, koolivihke, joonistus-blokke jne.

Ka keemiatehas on sündinud arengu ja edu tähe all. Valmistatakse: tinti, paberiliimi, saapamääret, vesivärve, seepi, vankrimääret jne. jne.

Tehnika viimase aja nõuetele vastavalt varustatud ETK metallitehase tooteid on asjatundjad ja rahvas tunnistanud parimaiks. Nimetada oleks: uuetüüpilised õõnespinnalised ehitusnaelad, ketid, okastraat, plekknõud jne. jne.

ETK tubakatehas, mis 1934. a. sügisest peale asub uutes, avarates ruumes, on Eesti moodsamaid, töömeetodite ja tehniliste abinõude poolest täiuslikumaid.

Veel omab ETK kalakonservitööstuse, veinitehase ja eeskujuliku puukooli Põltsamaal.

ETK., arvestades tarvitajaskonna soovide ja nõudmistega, on pannud piimlikku rõhku toodete headusele ja nende õiglasele hinnale. Selle tulemusena on kasvanud tarvitajaskonna poolehoid kõikide ETK kaubamärgiga varustatud kaupade vastu.

Riigivanem

Konstantin Päts

Eesti iseseisvuse esimesi hällitajaid

„Meie oleme kõik sellest huvitatud, et meie noorpõlv kasvaks vaba, julge, patriootiline ja iseteadev . . .“

„Mina vaatan uhkusega igat noort poissi ja noort tüdrukut, kes ennast ridadesse seavad ja ütlevad „Alati valmis!“ ja kes kõige peale valmis on, mis ilus, suur ja kõrge on . . .“

„Pole rahvast, kes oma vabaduse oleks kätte saanud teiste armust. Ka meie ei ole oma vabadust teiste armust kätte saanud, vaid ise kätte võidelnud . . .“

„Eesti pind on meile püha, mitte ainult sellepärast, et ta meid toidab, vaid nende vaevade, verevalamiste ja võitluste pärast, mida meie esivanemad sinna sisse valanud ja kui oskame seda õieti hinnata ja seda tunnet kasvatada, siis jääb Eesti igavesti vabaks ja siis ei või suured rahvad meid vallutada, sest nii sugune rahvas on võitmatu.“

Riigivanema kõnest koolijuhatajaile 17. II. 35.

Karmi aja noorus.

See oli varsti pärast vabadussõja lõppu. Ühe vabadussõja ohvitseri perekonnas oli hulk lapsi koos mingi sünnipäeva puhul rõõmutsemas ja mängimas. Pereisa vaatas tükk aega vaikides seda idüllilist pilti, mida ta, kõik Vene ja Eesti sõjad läbi teinud, juba ammu polnud näinud. Ja siis ütles meile, täiskasvanuile, iseäralise rõhuga, mis mul tänapäevani meelde jäänud:

— N e m a d saavad küll palju õnnelikumad, kui meie põlv!

*

Ja nüüd?

Endine Prantsuse peaminister Joseph Caillaux kirjutab oma maalt, mis teatavate muudatustega kõlbab ka kõigi maade kohta:

Raske on töötul töölisnoorel, veel halvem töötul haritlasnoorel. Kõige suuremate pingutustega saavutada kvalifikatsioonid, et lõpuks veenduda nende asjatuses — see on pettumus, mis raske hüpoteesina saab koormama veel tulevikku!

*

Kui läinud sajandil ilmus Turgenjevi kuulus romaan „Isad ja pojad“, siis räägiti Euroopas, et sarnast vastolu sugupõlvade — generatsioonide — vahel võib leiduda ainult Venemaal tema kunstlikult kiirendatud murdelise arenemisega.

Tuli maailmasõda ja vastolulist — dialektilist arengut sai tunda Euroopagi.

Löödud Saksamaa sattus kõige raskemasse keerisesse. Seal oli juba enne maailmasõda noorsooliikumises isesugune enesemääramine toimunud. „Freideutsche Jugend“ kiskus end lahti senistest kodanlistest traditsioonidest, „rändlinnud“ („Wandervögel“) läksid mägedesse, metsadesse, loodusse.

See ebamäärane, äärmiselt liberaalne, kui mitte isegi anarhiline loodusromantika murdus pärast sõja aegseis katsumistes enda vastandiks: Saksa noorusliikumisest sai sõjaline drill ja kasarm. Mässuvaim, mis ühtki reegelt ei tahtnud tunnustada, asetus autoritaarse juhupõhimõttega, ilmtingimata sõnakuulmise nõudega. Ühest äärmusest karati teisesse.

Ei jäänud vapustustest puutumata ka võitjadki rahvad. Prantsuse vanem põlv on vabariiklik, noorpõlv vaimustub aga vana monarhismi hiilgusest. Inglismaal on lugu vastupidine. Just kõrgearistokraatlikes kolledshites õitseb sotsialistlik propaganda.

Kui maailm oma tasakaalu on kaotanud, siis on noorsugu esimene, kes läheb käärima.

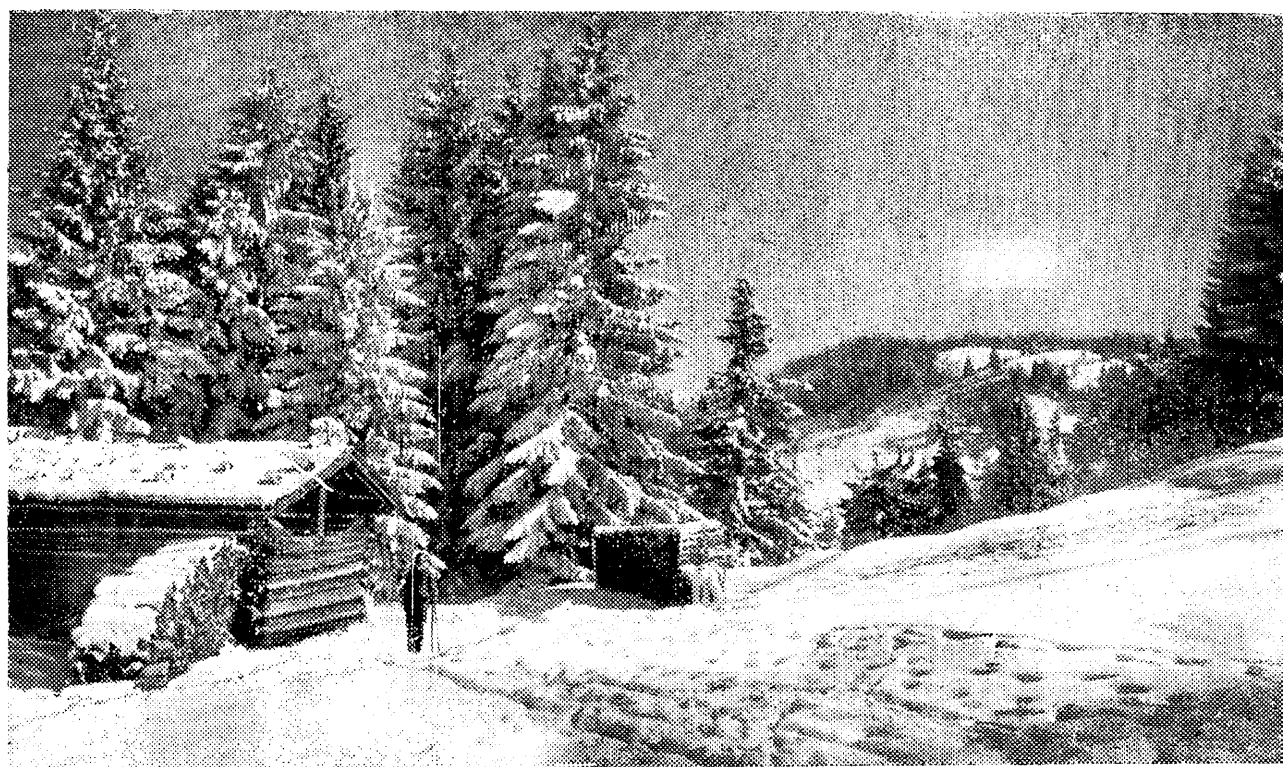
*

Kus seisab meie Eesti noorus?

Kuigi meile ikka rohkem ulatub mõjutusi angel-saksi maadelt, on valdavad olnud Saksa mõjutused. Saksa „rändlindude“ eeskujud löid meilgi väikse hilinemisega iseseisvuse algaastail „iseliikva“ noorsooliikumise, mis teps ei sallinud, et keegi vanem teda kõrvalt „liigutaks“. Ja nagu Saksaski, jooksis see „iseliikumine“ varsti oma sisutuse tõttu ummikusse.

Et müür on kõva, seda tunnend kõige selgemalt, kui otsaesisega tema vastu prantsatad. Nõnda pidi ka noorus, kes iseendast tahtis maailma ajalugu uuesti peale alustada, siis kõige selgemini nägema, et maailma ajalugu on kord juba alustatud, et inimlik kultuur on tuhandete ja kümnete tuhandete aastate järjekestev töö, milles iga sugupõlv sealt algab, kus eelmine lõpetanud.

„Enesemääramisele“ pidi siis järgneva orienteerumine, enda vabaduse tundele — ümber vaatamine, mida selle

vabadusega võib peale hakata. Ja nõnda pöördui unistuste roosaist pilvetest maale — kodumaale tagasi.

*

Kui kogu maailm on käärimas, siis pole kellegi ime, et seda on ka Eesti. Teised, vanemad riigid kohendavad vapustuste järel oma elamuid ligikaudu vanuil eeskujudel. Meie peame aga oma sootuks uuesti ülesehitama. Ei ole meil mingit vana kogemust, kust õppida. Kõik tuleb ise katseteel teha, kas või käsikaudu kobades, nagu uudisasunik katseviisil oma põldu hakkab harima.

Seal on siis suur kiusatus, et inimene meelekindlust kaotades ühest äärmusest teisesse, muretust lootusest meeleheitmesse hakkab kargama.

Selle hädaohu eest tuleb meil oma tõu parem raudvara mobiliseerida — Eesti iseloomu sitkus ja visadus.

*

Kõik katsumisajad on nii, et kes nõrgaks osutuks, see pühitakse ära, kes aga vastu paneb, saab karastatud. Eesti riik pidi nagu noor Herakles juba hällis võitlusse astuma maoga, kes teda tahtis ära kägistada. See oli esimene katsumine, milles hukkusid mitmedki teised Veneriigi piirirahvad, kes samal ajal kui eestlasedki end püsti olid katsunud ajada.

Kui Eesti riik sündis, siis oli väga palju isegi tema sõprade seas, kes temast elulooma ei julgenud loota. Isegi meie suurim toetaja Inglismaal, „Eesti ristiisa” prof. Simpson ütles siis ühele venelasele: Mul ei ole veel küllalt andmeid, et Eesti mitte enesetapmist ei toimi, end Veneriigist lahti kiskudes.

Nii kahtlane näis siis Eesti asi.

Aga kui esimestest võitlustest läbi olime, siis hakkas Eesti riigi olemasolu paistma juba täitsa enesestmõistetav.

Nõnda on lugu Bernhard Kellermani romaanis „Tunnel”, kelle kangeline terve oma elu paneb seks, et okeani alt tunnelit läbi puurida. Ja kui ta kõigi äparduste järel oma elu lõpuks sellega viimaks valmis jõudnud, siis peetakse seda uut ilmaimet täitsa enesestmõistetavaks. Ei usutagi, et selle jaoks miniguguseid erilisi pingutusi oleks vaja läinud.

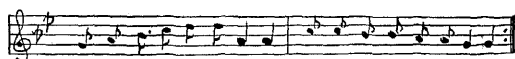
Meie nüüdne noorus teeb nüüd seda-sama katsumist läbi, mis Eesti riik oma sündimisel. Karm saatus on talle osaks antud — vastu kõike ootusi, mida vabadussõja lõpul hellitati.

Ei sellepärast tule meelt heita ega õnnetut aega nutta. Noorusest, kes katsumised läbi teeb, saame karastatud põlve. See ehitab üles riigi, mis vabadussõjas kättevõideti.

ELIAS LÖNNROT

„Kalevala” algus.

mi - le - nu mi nun ta - ke - vi, ai - ro - nu a - ja - te - le - vi, -
 läh - te ä - nu lau - la - ma - han, saa - a - nu sa - ne - le - ma - han,
 su - ku oit - lä puol - ta - ma - han, kay - i - mit - tä lau - la - ma - han,
 ta - nat suu - ja - nu su - la - vet, pu - hi - et pu - to - e - le - vet,
 kii - tel - le - me kee - ke ä - vi - t, hampahil - le - nu ha - jo - vet.
 „Kalevala”

Käesolev 1935. aasta on kuulutatud Soomes „Kalevala” 100-aastase mälestuse rõõmuas - taks. Kuna Kalevala trükist ilmumise päeva täpselt ei teata, on 100-aastase mälestuse algmomen - diks võetud 28. veebruar 1835, mil Elias Lönnrot kirjutas alla Kalevala esimese välja - ande eessõnale. Järeldatakse, et „Ka - levala” käsikirjutusena oli sellel päeval val - minud ja seda päeva on seni pühitsetud „Ka - levala” sünnipäevana.

Käesolevagi juubeli aasta pidustused al - vad Kalevala päeval, 28. veebruaril. Toimub üle Soome „Kalevala” aktuste laine, mille sisuks Kalevala - ainelised näidendid, muusi - kalised ettekanded, kõned, deklamatsioonid. Helsingis toimub avaaktus möödunud sügis - talvel alustatud ja selleks ehitusega kiirus - tatud võimsas 6000 inimest mahutavas mes - sihallis, kus praegu korraldatakse suurejoone - list „Kalevala” näitust ning „Kalevala” ai - veid käsitavate maalidega maailma kuulsaks saanud maalimeistri Akseli Gallen - Kallela tööde mälestusnäitust.

„Kalevala” pidustused tähistavad taas suurt rahvusliku enesetunde tõusu Soomes. Kuigi Soomes ju suurem nimeid soomenda - mine ammu toimunud, muudavad „Kalevala” juubelipäevaks veel 25000 soomlast oma ni - med soomekeelseteks. Suvel, 29. ja 30. juu -

A. ARU

100 - aastane „KALEVALA”

nil pühitsetakse päris Kalevalas, Karjalas, kuulsamate runotaatide maakonna linnas, võr - ratult kaunis Sortavalas ülemaaline laulupidu „Kalevala” juubelipidustuste vaimus. Ja sü - gisel 5—13. oktoobri korraldatakse pidus - tuste sarjas Helsingis Soome tööstuse suur - messi, näitamiseks, et ime - Sampo taas jah - vatab maale muinasloolisi rikkusi.

Soome vaimsele omakultuurile on „Kale - vala” olnud ise selleks varasid loovaks ime - Sampoks. Vahetpidamata 100 aastat on ta maale ehteks jahvatanud kaunimaid kunsti - pärle. Soome kirjanduse suurmeistrid: Kivi, Aho, Linnankoski, Eino Leino ja teised on oma parima saavutamiseks ammutanud jõu „Kalevalast”. Määrav mõju on olnud „Ka - levalal” ka kujutava kunsti alal. Äsjasurnud E. N. Setälä, V. Tarkiaise ja V. Laurila toime - tusel ilmuva koguteose „Suomen Kansallis kirjallisuus I” sisaldab 21 erikeelset „Ka - levala” tiitellehe ülevõtet ning seal on too - tud pilte parematest „Kalevala” ainetel teh - tud maalidest, joonistustest, skulptuurteostest. Nende autoritena loeme peale eelmainitud G. Kallela veel 25 soome kuulsama maali - meitri nagu: P. Halonen, R. V. Ekman, J. Takanen, S. A. Keinänen, E. Vikström jt. nimesid.

Eriti suur viljastav mõju on olnud „Kale - valal” Soome muusikalises loomingus. Pea kõik nimekamad Soome heliloojad nagu J. Sibelius, O. Merikanto, E. Melartin, R. Ka - janus ja teised on võrratu eduga valanud „Kalevala” maailma helidesse. Haruldasi tu - lemusi sellel alal on saavutanud helilooja Jean Sibelius. „Kalevala” teil sammudes on temast tulnud kuulsamaid heliloojaid ei mitte te ainult Soomes, vaid kogu maailmas. Ta helitööd on praegu Lääne - Euroopas, eriti ang - losaksi mail hooaja hiilgenumbriteks.

„Kalevala” mitmekülgne mõju soome rah - vuskultuurilisele arengule on olnud nii mää - ratu suur, et tänapäeva Soomet 100 aastase „Kalevalata” ei suuda ettekujutada. Selle äratav jõud on ulatanud meilegi. „Kalevala” on olnud teguriks ka Eesti omakultuuri are - ngus. Lönnroti „Kalevala” andis Kreutzwal - dile „Kalevipoja” idee ja on „Kalevipoeg” ideelt „Kalevala” poegi. „Kalevipoja” mõju eesti rahvusliku ärkamisaja iseteadvusele ei saa meie targad kirjanduse magistrid ja profes - sorid, kes „Kalevipoega” kui eepost küllalt kritiseerinud ja halvustanud, ikkagi tühjaks tunnistada.

Ja küllap meil selle puhta rahvaäepose nõudmises on mindud „Kalevipoja” suhtes

HENRIK DISNAPUU

Idaruum

*Meie vastus haakristile ja Eestima
koloniseerijatele.*

*Ei suutäit õhku; ei jalatäit maad
Eestimaast
preisi ratsudele ega jalameestele!*

*Eesti rahvas ei ole laast
jändrikust männist,
mis on jäetud luite liivale,
vaid võidukas mastipuu,
tormis ja tuules.*

liialegi. Ehk on siingi olnud tegev see eestlaste tavaline kaldumus oma maa saavutusi ja tooteid alahinnata.

Ega ole „Kalevalagi“ puhas rahvaeepos. Selle autoriteetsemaid uurijaid, äsjasurnud prof. E. N. Setälä kirjutab ühes neil päevil ilmunud artiklis selle kohta muu seas: „Me teame, et pole kunagi olnud niisugust suurt muinasaegset tervikeepost, kui on trükitud „Kalevala“. Oli küll eriainelisi rahvalaule ja muinasjutte, kuid enne „Kalevala“ trükist ilmumist pole nad kunagi tervikut moodustanud. Ühteliitmine on Elias Lönnroti looming... „Kalevala“ tegevuse sõlmeks olev vastolu ja võitlus Kalevala ja Pohjola vahel puudub algpärases rahvaluules ja esineb ainult Lönnroti „Kalevalas“. Edasi küsib prof. Setälä, kas „Kalevala“ on sellisena vähem väätuslik ja vastab kindlasti, et ei.

On selge, et ükski arvustus, olgu nii tark kui tahes, ei suuda teha olematuks seda, mida saavutanud nüüdne 100-aastane „Kalevala“ Soome omakultuuri ülesehitustöös.

Ka Eestil on põhjust kaasa pidutseda. Kõnelemata pikemalt „Kalevipojast“, on „Kalevalal“ olnud määratu hooguandev mõju meie rahvaluule kogumisele ja siitkaudu kogu meie kirjandusele ja rahvamuusikale. Veel enam, rahvaluule killukesist, millest on ehitatud suur „Kalevala“ mosaiikmaal, on suur osa Eesti päritoluga nagu seda eriti tõendavad professorite Karl ja Julius Krohni uurimused. Need laulukesed rändasid inimpõlvede vahetalitusel Eestist Ingeri kaudu Karjalasse, kasvasid, kogunesid, leidsid teelt teisi oma-taolisi ja pöörduvad nüüd meile lõpuks tagasi trükitud „Kalevalana“. Meie kauged esivanemad nutsid mulda nukrad leelud ja orjaitkud. Sõnalisel teel kasvas aegade jooksul neist itkudest võimas ja imeline runo-Sampo „Kalevala“, millise jõud meid teinud uuesti vabaks ja iseseisvaks. „Kalevala“ on täie õigusega eepos ka eestlasile ja meilgi on põhjust juubeldada tema 100 aastaseks saamist.

*Nagu männik tihe
katab oma rahvas tulevikus Eestimaad
Ei siin idane ükski vööras seeme.
Rahva asemeks sood ja rabad teeme.
Kaks miljonit võsu
ühe miljoni mahatallatu asemele!*

*Siin veel kivid kisavad
junkrute jalajälgedest
ja nõrguvad naised ristluist ja jalgadest,
mälestades sajandite rasket rivi.*

*Laiuta lõuga,
seitsmepäine junkurlik lohe
Ja ründa jõuga!
Lugege Võnnu alla mahalöödud päid!
Inimlik õigus ajalooos tulla rühib.
Idaruum pole meestest tühi,
junkrute päevad on maa päält pühitud.*

*Nagu väike planeet
suurte taevakehade keskel, —
tasakaalustet loodusejõuga,
rändab Eesti.*

Kogust: „Üle kodumäe“.

Kodumaa laul.

*Maarahva, talupoega vaba maa,
Jää vabaks sa! Jää seisma sa!
Mis keegi künnab, külvab — lõigaku;
tööd ainult omaks hõigaku.
Jää vabaks sa! Jää seisma sa!*

*Tööliste, meremeeste vaba maa,
Jää vabaks sa! Jää seisma sa!
mis eales keegi loob siin vaevaga,
või randa juhib laevaga,
on kõigile. Jää vabaks sa!*

*Töö, mure, laulu vaba kodumaa,
Jää vabaks sa! Jää seisma sa!
Kus kohas eales taeva kaartega
või meredega, saartega
maa ühineb, jää vabaks sa!*

Adam Peterson — meie rahvuskangelasi.

Meie niinimetatud „orja-aastatele” on suhtunud kahesuguselt. Ühelt poolt loetakse jüriööd kaotuste ööks ning eestlasi jüriööst pääle iseseisvuse täiesti kaotanud orjarahvaks. Teisalt leitakse, et viitsaalune eestlasest-ori nii väga piitsaalune ega ori pole olnudki. See 700 aastat oli vaid esimene ja kestvam saksa okkupatsioon, nagu ütles peaministri asetäitja K. Eenpalu koolijuhatajate päeval. Kuigi ülivõim surus ja võimutses, püsis eestlane ikka kogu aja lõõgivalmis. Sellelt seisukohalt võib jüriöö aktsioonis, Pühajärve sõjas ja Mahtra mässus näha eestluse sisemist ja vaimlist valmisolekut võitluse jätkamiseks olemasolu eest.

Prof. Hans Kruusi viimased uurimused on sellele toonud uusi tõendusid. Meie rahvuslik ärkamine ei alanud mitte esimese eesti laulupeoga 1869. aastal, vaid varem. Ja mitte üksikute äratajate (J. V. Jannsen jt.) algatusel, vaid eesti rahvusliku liikumise algatajaks oli kogu rahvas ise, eriti aga agraarkriisist ärevile aetud talunikkkude kiht. Selle talunikkkude kihi hädadest 60. aastate ümber paisunud ja 64. aastail haripunktile jõudnud palvekirjade aktsioon oli meie rahvuslikule liikumisele määratu organiseeriva tähendusega. Tekkis rahvusliku võitluse ühisrinne, kujunesid selle liikumise ideoloogilised alused. Adam Peterson ja tema kaasaegsed olid vaid selle sotsiaalpoliitilise programmi sõnastajad ja C. R. Jakobsoni otsesed eelkäijad.

Eriti tähtsaks osutub selles rahvuslikus käärimises Adam Petersoni organiseeriv ja sõnastav osa, kuigi ta töö otseseid tulemusi ei annud sest

Jumal oli kõrges, keiser kaugel,
parunid aga külje all.

Need juba oskasid asja algatajaid „mässajaks” tembeldada ja mõõda vangimaju vedada. Eriti kannatasid selle all vennad Petersonid, kuid võime otse aukartusega märkida, et nad vabadusse pääsedes ja kodumaale jõudes

kohe endist tegevust jätkasid.

Saadeti uusi palvekirju ja teeniti uusi vangiraudu. A. Petersoni kohta kirjutab prof. H. Kruus E. Kirjanduses (nr. 11—1934.):

„Märgukiri keisrile oli kollektiivne teos. Ta ehitati talupoegade kokkutoodud ja haritlaste poolt juurdelisatud materjalidest. Tema ehitusmeistriks olid haritlased. Suuremaks vaevanäijaks oli Holstre haritlasi (mõisavalitseja) Adam Peterson. Ta kujunes kogu liikumisele nagu mingiks sekretariaadi juhiks. Ja kord võtnud endale selle osa, etendas ta selle lõpuni, kuni Liivimaa vägevad, toetatud riigi kesk- võimu esindajaist, lasksid tal vabaduses liikuda. Kõikumata tahtekindlusega, murdmatu eneseväärtuse- ja kohusetundega, poliitiliselt küllaldase orienteerumisvõimega, püsis ta liikumise keskuses, kuni oma vägivaldse

eemaldamiseni. Ta tõi sellele rahvaliidumisele ohvriks oma isikliku elu sõna otseesemas mõttes. A. Peterson, kelle tegevust senini pole küllaldase rõhuga hinnatud, tuleb paigutada eesti rahvusliku ärkamisliikumise algajastu esirinde juhtide hulka. Ja kui ta 1878. a. õnnetut surma sai, kirjutas toleaeagne suurim eesti rahvajuht C. R. Jakobson „Sakalas” (nr. 42): „vist saavad kõik isamaa pojad vaimus selle mehe haa ääres leinama, kes meie eest palju on pidanud kannatama. Tema mälestus saab Eesti rahvale igavesti kalliks jääma, sest tema isamaa armastus on suurem olnud, kui tema elu-armastus”. A. M.

Toome siinkohal olukorra illustreerimiseks ühe A. Petersoni laulu kogust: *Laulud IV*

Rahva püüded 1863-1868

Suur häda oli rahval käes,
Ta ägas vägivalla käes
Ja teorjus, vakumaks
Päev-päevalt paisus suuremaks.
Uus Eesti põlv ei aima nüüd,
Kui raske oli meie püüd,
Kui valus kanda vangirüüd,
Kurb kuulda venna appihüüd.
Kui mõned siiski Senat veel
Meist päästis ülevõimu teel
Siis hulgast pisut oli neid,
Kes asja sinna anda said.

*

Ei siis rahval lastud minna
Enam Peterburi linna!
Passikeelud välja anti;
Teedel vahid ette panti.
Mitmel kaebajate killal,
Tartus, Pihkvas, Pikkasillal,
Tehti pikalt pigistusi
Mõisahirmu higistusi.
Neid kui hulle hunte püüti
„Mässu päälikuteks” hüüti
Löödi raudu, vangistati
Nuheldi ja ähvardati.
Taludest neid välja aeti,
Välja vangitööle säeti;

*

Nõnda selles sõjasõidus
Tehti Päris, Aidus, Vöidus,
Vastsemõisas, Taeveres,
Navestis ja Sürgaveres,
Kuresaares, Kõpus Suures,
Vühneri ja Mitti juures.

Laulud IV.

Eesti lipud lehvima!

Ikka enam ja enam pühendatakse tähelepanu meie omakultuurile. Paljud organisatsioonid on arendamas tegevust, et leida väärtusliku meie vanavarast ja kohandada seda tänapäevaga, ning püüavad igal teel viia seda rahva hulka. Tahetakse saada lahti, eriti maal taludes, aguli mõjutusist ja sisustada kodusid tusedalt, lihtsalt, värviküllaste kaunistustega ja esemetega. Palju, vägagi palju on veel teha. Nüüd esmajoones tuleks saada üle ühest puudusest. Ja see oleks meie riigilipu vähene tarvitamine riigi tähtpäeval.

Pühitseme vabariigi aastapäeva, päeva, millest alles mõni aastakümmend tagasi unistati salaja; päeva, mil võime tunda endid vääriksena teiste rahvastega. Kuid väliselt on siin märgata vähe. Linnades lehvib küll riigilipp üldistel tähtpäevaldel kõigil majadel, kuid maal on selles suhtes hoopis kehvem pilt. Harva leidub talu, kus näha riigilippu lehvimas riigi tähtpäeval.

See puudus on kõrvaldatav võrdlemisi väikeste kuludega. Toon allpool mõningaid näpunäiteid selle välistunnusmärgi — lipu ja lipuvarda kohta.

Riigilipp peab olema valmistatud kindlate mõõtude järele ja nimelt nii, et lipu pikkus suhtuks laiusele nagu 11:7-le. Riigilippe müüakse valmiskujul „Eesti Lipu“ juures Tallinnas, Vene 11—3, ja nende hinnad on:

I pikkus 165 sm, laius 105 sm, maksab 11 kr.
 II pikkus 200 sm, laius 126 sm, maksab 15 kr.
 III pikkus 256 sm, laius 162 sm, maksab 22 kr.

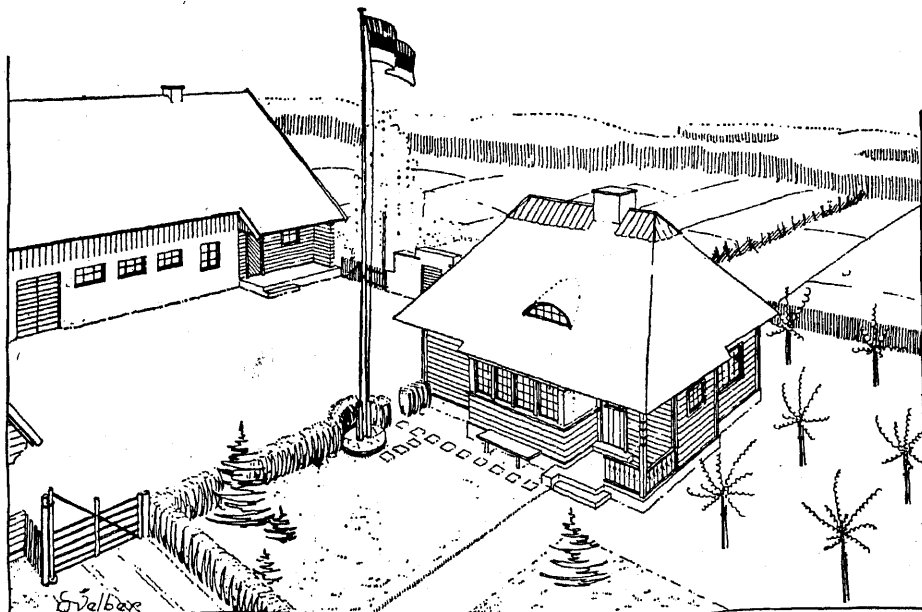
Lippe võib tellida ka postiteel, tasuda sealjuures 80 senti saatekulusid. Siin toodud

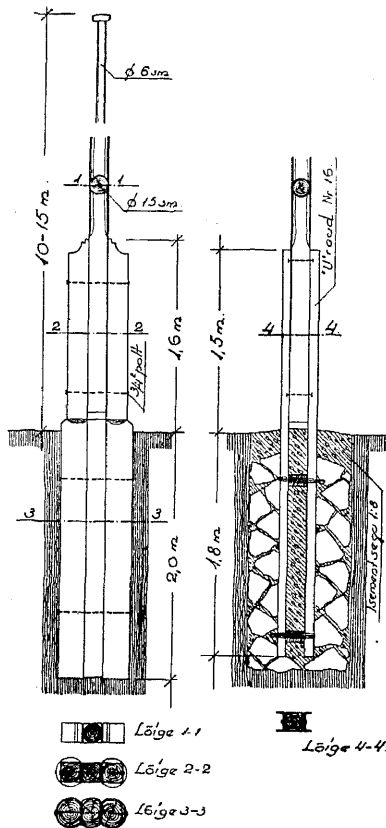
hinnad on villaste lippude eest, kuna puuvillased on märksa odavamad. Nii maksab I suuruses puuvillane lipp 4 krooni, II suuruses 5 krooni. Ka ise kududa võib lippu. Värvid ja lõngad võib tellida E. Maanaiste Keskseltsilt.

Raskem on talu õuel sobiva koha leidmine lipu asetamiseks. Kõne alla võiksid tulla kaks asetamisviisi. Esimene, õige väheste kuludega seotud, lipu asetamine lühikese varadaga elamu külge, mis peamiselt levinenud linnades. Kuid meie talu õued ja elamud on enamuses piiratud kõrgete puudega, mis ei lase paista lippu sel viisil kaugele. Jääb ikkagi õigeks viisiks asetada lipp selleks otstarbeks talu õuele sobivasse kohta asetatud kõrgele iseseisvale lipuvardale (joon. 1).

Joonised on toodud kahel viisil asetatavate lipuvarraste kohta, ja koosnevad kahest osast: lipuvarda osast ja alumisest toetusosast. Lipuvarda osa mõlema viisi juures on sarnane. Lipuvarda osa on soovitatav valmistada noorest kuusest, mille pikkus vähemalt 10—15 meetrit.

Lipuvarda alumine osa 1,6 m ulatuses on soovitatav jätta kandiliseks, seega saab asetada lipuvarras tugevamini toetuspuude vahele. Alumise otsa läbimõõt peab olema vähemalt 15 sm s. o. 6 tolli ja ülemise otsa 6—7 sm s. o. umbes 2½ tolli. Toetusosa esimese viisi juures koosneb kahest 3,6 m pikkusest ümarpalgist, mille pealmised otsad 1½ m ulatuses on tahatud kandiliseks, kuna seesmised küljed on tahatud terves ulatuses. Maasse tuleb asetada toetusosa kahe meetri sügavuses; et jätta lipuvarda alumise osa tarvis 15 sm laiust vahet, on soovitatav asetada toetuspuude vahele 2 m pikkune ja 15 sm

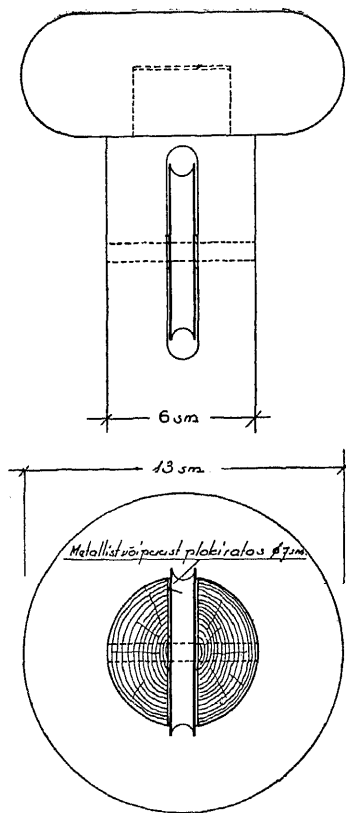

Joon. 2. vasakul lipuvarras kahe ümarmarguse palgi vahel; paremal — kahe U-raua vahel kindlustatud raudkivide ja tsemendseguga.

paksune puuklots. Toetuspuud ühendada kahe poldiga. Lipuvarras on toetuspuude külge kinnitatud kahe $\frac{3}{4}$ tolli läbimõõdus poldiga. Lipuvarða ülesajamise juures varem kinnitada ülemine polt, see võimaldab hõlpsamat lipuvarða püstiajamist (joon. 2).

Teise viisi juures on toetuspuudeks kasutatud 16 sm laiuseid ja 3,3 m paksusi „U” raudu. Maasse ulatuvate otsade vahele on kahte kohta asetatud 15 sm paksused puuklotsid ja klotside kohalt on „U” raud ühendatud traadiga. Lipuvarða tugi on maasse kinnitatud raudkivide ja tsemendi segu 1:8 abil. Selleks asetada raudkivid kihtide viisi ja vahed täita hästi tihedalt tsemendi seguga.

Joon. 3. Lipuvarða ülemine ots plokkrattaga, mille üle käib lipunöör. All: metallist või puust plokkratas otseläbilõikes.

Lipuvarða kinnitamine sünnib nagu eelmise viisi juures. Lipuvarras lõpeb läätsa kujulise puust nupuga. Nupu alla lipuvarðasse on asetatud plokkratas kas metallist või puust. Lipu ülestõmbamiseks tarvitav nõör on soovitatav kokku põimida (plessida). See on tarviline selleks, et ei tõmmata nõöri plokist välja. Lipu varras on soovitatav värvida valgeks.

Esimese viisi juures, et lipuvarða iga pikendada, on soovitatav toetuspuudesse 30 sm kõrgusele maapinnast puurida allapoole kalakuga augud, millised aegajalt täita puud konserveeriva ainega, näit.: imbutusõliga, petrooleumiga, soolveega. See pikendab tunduvalt lipuvarða iga.

SISUKORD: Ed. Laaman: Karmi aja noorus. — A. Aru: 100-aastane „Kalevala”. — H. Visnapuu: Idaruum. Kodumaa laul. Adam Peterson — meie rahvuskangelasi. — Ed. Welber: Eesti lipud lehvima! — Leo Mõtus: Kaks asunikku. — Aino Saar: Suuskadel. — Mall Kalmus: Teel tööle. — Rootsi spordimänge. Marta Kalju: Kuidas vanasti kositi. — A. Meikop: Kas muuta nime? — K. Kerberg: Talviseid ülesandeid noortele metsasõpradele. — Ükk Raitna III kiri. — D. Hint: Fotokunstist III. — Ajalehist. — Hariduslikke korraldusi. — ÜENÜ elust. — Pähkleid.

Kaks asunikku

(II ÜENÜ kirjandusvõistlusel ergutusauhinna saanud töö)

1.

Enne sõda ja maajagamist olid mõlemad Põrumõisa moonakad. Nende elu sarnanes tööhobuste omale, keda võetakse talli latrist ja rakendatakse kas veoks või künniks, ilma et keegi hooliks nende pulstuvast karvast või raiasest rinnalehest. Aga olles harjund olukorraga ei nurisend nad, vast koguni uskudes end sündind sääraseks eluks.

Nii oli ka nende naiste-lastega. Ei Osja Augusti Emmi ega Tsilga Hendriku Maali erinend teistest moonakanaisest, ja nende lapsed olid teiste taolised niiskete ninade, veriste varvaste ja kaklemisinnu poolest.

Siis tulid ühel hooil suured muutused: sõda, milles mõlemad haavata said ja palju kannatusi peirisid; maajagamine, millesse kellelgi usku polnud ja viimaks asumine, millest tõusid tülid ning sekeldused.

Esmalt oli jagatavat maad palju, seda saadi otse südamesoovi järgi, sest paljud ei riskind omada kahtlast ning uskumatu õne olla peremees samal pinnal, mida mõned aastad tagasi teomehena künnel ja mis kandis lokkavat raskepääst vilja.

Ometi Osja August julgus. Ta hankis endale vaikse, aga kaunis laialdase metsasopi, mis polnud mõisast näha ja nii oli nagu varjul selle võimu eest, mida alateadlikult veel kardeti kätkevat härraslossi süngete müüride vahel.

Seda metsasoppi oli palju tema tööjõule, aga üks olnud kasu söödiski maast, kus võis uitada kari. Ja lisaks ta pääs tärkas tulevase suurtalu unistus. Olles saanud maa, tänas Osi oma eluõnne ja jõudis lõpuks veendumusele, et polnud sugugi sündind moonakaks, vaid see oli saatuse väärkäik, mis teda oli hoidnud oludes, kus inimene orjab kõhtu, ise olles väiklane, kade ning vaene.

Läks mõni aeg ja inimesed muutusid julgemaks.

Nähti, et uskumatu oli sündind, et mingi taevane ega maapäälne karistus ei taband uue olukorra läbiviijaid. Saadi sellest julgust, hakati ihalema maad, kuna Vabariikki soosis asujaid. Ja nüüd ilmus ilka uusi ja uusi, kes avaldasid oma õigusi põliseile mõisaurmile. Need olid päris võõrad kohalikele, kõik kangelased — Narva all ja Landesvehriga võidelnud, vabadusristi, eesõiguse või autasumaa omanikud.

Aga kui oli mõdet risti ja rästi, kupitsaid, piiritikke ja muid tähiseid säet, siis selgus, et maa oli kitsaks jäänd ega suutnud mahutada kõiki soovijaid. Hakati poolitama suuremaid krunte, kahandati isegi vähemaid ja mahutati uusi maatahtjaid poolemehiks.

Ka Osja August sai endale poolemehe, ja selleks oli Tsilga Hendrik, ta moonakapäevade kaaslane. Mõnus metsasopp, mida oli harjund kujutlema enda pärisosana, poolitati keskelt teega. Sellega haihtus jäädavalt tema unistus suurtalust, mis ettekujutuses oli jõudnud jõukale järjele.

Unistuste purunemine mõjus raskelt. Siitpääle arenes kahe naabri vahekorid vihkamine tähe all. Osi armastas igal võimalikul juhul alandada Tsilga rahvast, kes talle olla „selga tükkinud”. Saabund aeg ei näidand sugugi valgem või õilsam eelnenust, sest kõiki päevi varjutas vihkamine ja väiklane kadetus. Näis, et inimene oli astund poriste jalgadega üle uue aja künnise.

Esiialgu elati veel moonamajas. Nii polnudki palju erinevusi endisest, ainult hoolt ja muret oli juurde tulnud. Aga oli harjut ammukselt raskusi taluma.

Igal päeval kajas mõis Osja ja Tsilga rahva tülidest. Kui tõusis kõra moonamaja õues, teadsid ka kaugemal olijad, et Osi poolemehega arveid klaaris.

Osja August kopsis tavaliselt hagu raiepaku ees. Kui viha tõusis haripunkti, lõi ta kirve raiepakku, raputas vastase suunas oma pahklist rusikat ja hüüdis:

„Oot' va' näljakonn, ega see veel niisama pole jäänd!”

Nii ähvardand, ruttas ta ise üppa, et lasta vihal alaneda.

Kui tuli alata ehitusi oma katuse alla saamiseks, tegid naabrid vaheahu. Pidid aitam teineteist, sest võõra jõu palkamine oli üle jõu. Nad läksid jälle koos tööle nagu kord moonakad olles, langetasid palke ja vedasid materjali kohale.

Nii jõudsid ettevalmistused lõpule. Palgi veoks tehti suuremad talgud, kuhu kutsuti ka teisi asunikke, kuna märtsipäike paistis juba lume võipehmeks. Metsavahel oli päris soe, rähnad tõristasid hoolega kuivand puis, kus koore all ärkasid puusöödikud. Talgulisid pidid tuulutama läkilätkidesse vangistet päid sest hakkas imelikult sügelema juuksepadrikuis, nagu poleks need küllalt näind tihedat harja.

Lõunaks jõudis kohale viimane voor. Mehed istusid palgivirnale, hobused nosisid märsside kallal. Talguviin käis käest-kätte ja meeololu oli ülev. Häälekalt räägiti tulevikuvakatsusist. Mõne lonksu järele meenus Osja Augustile jälle ta unistus suurtalust, ja talle tundus, et joob täna matuseviina kõigile meelitavaile kujutusile, sest samal narmel lebasid ka Tsilga palgid, oodates ehitusmeistri vahedat kirvest.

Ja nagu vesi tulvab täiest paisust, nii see tekkinud kibedus ja ühise töö ajal kogunend pahameel sundis Osja ütlemata:

„Siin me nüüd ehitame mõlemad, näis kurnmal lõhkuda tuleb? Ega see maa kahele ole, tükkisid aga pärast mulle selga!”

„Eks tee siis oma putkale rattad alla!” vastas teine irvitades. „Ei mina lähe siit kuhugi!”

Sellega oli tüli alustet. Sõna-sõnalult paisus see suuremaks, kuni lõppes käsitsi kokkumi-

AINO SAAR

Suuskadel

Nacrusütik. Uje-reibas, tuisumeelne!
 Härmaskeelsele
 lumi kandlil huigahteleb kõrya:
 Hoi! Suuski tõrva!
 Mängid hangel valgerööpast paravossi.
 Ohulossi
 tärgeldaksid hiigelkuuse sõrva...
 Oi! Suuski tõrvad?
 Tali. Salu...
 Lumen hangund huiluv lembevalu
 heitub tuulde.
 Lumipuuslik, sina! Tahad, suudlen?
 Huuled... Hambad... Hammassüstik! Uri —
 — Sina purid?!
 Piserdab kui tumepunast kulda...
 Kui nüüd tuldaks?
 Sõlmitsed nii hingenõõri?
 Tõmbad võõni
 silmi peidet tõmbeluku.
 Jäätisnuku
 oksilt haarad, huilad, embad,
 üska tõmbad
 tuisuhelmi, ebalevaid naerukeri.
 Raheteri
 subkrustatult ripsmeilt sõelud,
 lumme nõelud
 suusajälgi, lembesõõre õmbled.
 õnnes kümbled.
 Sinimaanteil päike laulab, kulgeb.
 Naerda julgeb.
 Liugustikul saanti mõrvab?
 Ei. Suuski tõrvab!

nekuga, kus Osi pidi õiguse poolemehele loovutama. Aga isegi kaotajana ta karjus:

„Ega see asi veel niisama pole jäänd!”

Aeg möödus, mõlemal valmisid uued hooned, mõlemad vajusid pisut küüru kestvast rähklemisest. Habe muutus takuseks, juustesse ilmus esimene härm.

Aga südameis suurduis viha, mis oli kestnud söimeldes ja ähvardusi kui kaikkaid heites. Kaks aastat pärast ehituste algust olid kolind uutesse eluasemesse, aga ka sinna järgnes nende pärisosa: tüli, kadedus ning üksteise närimine. Kuigi see tundus esmalt pentsik neis valgeis, vaigustlõhnavais tubades, murduis ometi vana harjumus täiel jõul esile. Ainult lärmikad tülid vähenesid pisut, kuna puudusid päältkuulajad ja ässitajad.

Tülidest hoolimata aitasid naabrid teineteist, oli see sügisesel viljapeksul või talvisel heinaveol, kus oma jõuga läbi ei saadud. Kui pärastpoole endisesse Põrumõisasse meierei asutati, hakkasid naabrid piima vedama, sõites üks ühel, teine teisel hommikul. Peeti silmas, et majapidamine mingil viisil ei kannataks.

Tsilga Hendrik oli valmis isegi jäädavalt leppimist sobitama, sest kestev vaen oli tüü-

tavaks muutund. Aga Osja August tõmbus kui siil oma tõekspidamiste üle kerra ega mõtelnud üheski asjas järelandmisele. Ta tundis end ilmkahtlemata kannatand poolena ja oli otsustand poolemeest „välja süüa”. Kuigi teine mitmete aastate möödudes püsis kindlalt kui ta ise, jäi Osi ometi ootama paraja juhu saabumist. Vahepääil said mõlemad asundustalud ka ristid, Osjal „Kuusiksaare Võidu” ja Tsilgal „Kuusiksaare Lembitu” nimega. Tee, mis maa poolitamisel kahe vaenulise asuniku piiriks sai, oli nüüd sügavate roobastega küllatee, mida kasutasid ka taga-mail asund elanikud.

2.

Aastakümme hakkas mööduma maajagamise algusest ja asumise aeg jõudis lõpule. Kõikjal seisid mõisanurmil talud plaanikindlalt läbiviid ehitustega, hoolsamail haljendasid suveti viljapuud ja sirelipõõsad ümber elamu. Majanduselu oli seni püsind intensiivne, kuid päris ootamatult tuli järsk muutus, tuues äkilise kriisi, mis tundus otse hävitav erandlikult hää ning lootusriikka aja järele. Palju majapidamisi varises kokku, okajonid muutusid igapäevaseks nähteks. Oli

Teel tööle

Lumise talve karges H₂O-s
röökselgel hommiktaeva foonil
horisonti, mille kukil õrnal toonil
lai riba helesinist
ja selle turjal roosat
taevalappi,
palistab katuste rägasik,
mis justkui mägestik,
mille üle tippudena küünalsirgete
sirutub kaks vabrikukorstent koos
üles avaruste poole.

Edeltuulekese surve kirde kaarde
paenutab suitsuvined elastilised,
mis otse valusalt kontrastilised:
poole pöidla võrra pikemast torust
hoovab õrnsinist villvahtu kui hellusornist
roosale vöödile,
kebastades häädust, armsust, haprust,
teisest voolab taas õudust, julmust, vaprust —
väänleb mustis pilvis kui sümbolne pahe,
ja teine — nii süütu, mabe.
Ma nagu oleks leidnud elumõtte, aarde.

Tee igapäevane sest kohast mööda viiv,
Ent enam kunagi ei kordund see motiiv.

traagilisi juhtumeid, tulekuritegude arv tõusis tuntuvalt, sest paljud katsusid end päästa kõrgete kindlustusrahade abil. Lootuse kaotand võlgnikud istusid võlgade korraldamise asemel aleviku kõrtsis ja hellitasid vastastikkui lootust, et Vabariik neid päästab. Valitsus andiski kiiresti välja raudvara sääduse, hoides nii ära võlgades talude lõplikku laostumist. Aga raskused keetsid edasi sellest hoolimata.

Ka Tsilga Hendrik, kel kõrtsisistumise vastu oli suurem nõrkus kui Osjal, jäi juba ühe ikaldusaasta järel võlgadega kimpu. Neid oli tehtud märkamata, väikeste summade viisi ja hääs lootuses tulevikule.

Kõiki võimalusi kasutades jõudis ta oksjonihäämri „Kuusiksaare Lembitult” eemale hoida, aga kui veel kevadel enne põllutööd ootamata tuli üks võlanõudmine kuuekümnele kroonile, siis koges Hendrik, et polnud enam pääsu. Viimaks ta otsustas paluda poolemeest, kellega juhtus olema parajasti rahuaeg.

„Laena need kuuskümmend krooni, ära pelga, et maksmata jääb!” ütles pärast asja seletust.

Osi ei vastand kohe, istus aga ja trummeldas sõrmeotstega laual, mõteldes: Või nii kaugel juba!

Lausus siis kahjuröömsalt:

„Ah peaksin sind aitama? Noh, ktillap siis Kuusiksaarel ikka varsti kolitakse!”

Hendrik neelatas korra, aga lausus ometi tagasihoidlikult:

„Ole ikka meheks, August!”

Ja kui Osi jatkas laual trummeldamist, ütles Tsilga Hendrik lepitustotsivat kõnelust: „Ole jah meheks, poolemees! Olime kord mõisamoonakad, ühe kupja torkida ja ühiselt katsusime talle ninavingu teha... Kuuskümmend krooni, need on sul niisama hästi kui omas käes, kuigi annad paariks kuuks. Saad kümme protsenti ja aitan päeva sõnnikut vedada...”

Osi laskis veel tingida, kuigi tahtis ise ihusthingest seda laenu anda, et aga poolemeest oma võlglaseks teha.

„Noh, võin anda kah, kui aitad päeva sõnnikut vedada!” ühmas lõpuks nõusolevalt: „Aga kõva käemees olgu vekslil, muidu ei saa krossigi!”

Ja ta ei taganend sellest nõudmisest.

Kuid kelle poole Tsilga Hendrik ka pöördus, kõikjal keelduti. Igatüel oli halbu kogemusi vekslite- ja allkirjadega.

„Ei saa ega saa käemeest!” kurtis ta poolemehele.

„Noh siis kirjuta kas või ise keegi...” lausus osi pool naljatades. „Tean vähemalt, et sa siis tasumisega ei venita.”

Tsilga Hendrik kartis esmalt sarnast kahtlast tehingut. Aga kui teist teed ei avanend ja oksjon oli tulemas, mõtles ta: mis sest siis

õige juhtub ikka? Mina kirjutan, mina mak-
san kah! Ja sarnaselt end lohutand viis ta
võltsit vekslil Osjale.

Sellega oli kogu küsimus lahendat.

Aeg möödus tavaliselt toiminguis, iga päev
tõi oma töö. Kui hein tehti, pudeses juba
rukis. Sai rukis hakkis, hakkas odrakörs mur-
duma. Kaeralgi pööris kolletas — ikka ava-
ramaks muutusid nurmed. Pääsukesed len-
gasid ära, puult vabanes mõni koltunud leht
ja liugles tuules... Oli saabund sügis.

Hendriku vekslil tähtpäev ligines, aga ta ei
rutand rahamuretsemisega lootes poolemehe
häatahtlikkusele. Polnudki seda varasügisel
saada ja ta lohutand end loodetava pikendu-
sega. Kuid Osi ei soovind seda ja tuletas
naabrile maksmist meelde. Nägi küll, et sel
muidki raskusi oli — kuid ta ei laenandki
ju! Selle laenuga alles avaneb talle soodne või-
malus tasuda osa suturest vihavõlast! Oli tulnud
aeg, mil võis üleolevalt suhtuda oma pooleme-
hest-vaenlasele, kelle tõttu tema saatust oli
jäänd endiselt halliks, argipäevaseks, mil-
les jatkus moonakapõlve hingeline pärandus.
Ja ääretul häameel tal kasutas iga juhust,
mil võis vihastada Tsilga Hendrikut.

„Maksa võlg ära, va' näljakonn!“ hüüdis
ta üle tee Tsilgale, kui see juhtus olema
õuel. Aga kui teine ei teind sellest väljagi,
ta jatkas:

„Jajah, vaata nüüd kustpoolt ilm lahti!
Ega sa siin kaua kesta, kuigi said parema
poole mu maast. Pole parata, kui pää elamisest
tolku ei võta... Ütlen sulle ka ära, eü võlaga
rutataksid, ehkmuidu lasen su pokri pista!“

Nüüd kibeles Hendrikul paras vastus kee-
lel, mida kuidagi ei raatsind jätta ütlemata.
Nagu laadareisiija kaks ruhimut suu ette ase-
tades hüüdis ta vastu:

„Aga katsu teha! Küllap saad siis ka ise
kroonu leivale! Ehk juhtud sääl vanade tut-
tavatega kokku, äh-äh-äh!“

Ja kätega kõhtu hoides naeris Hendrik,
nautides vastase jõuetut viha. Õeldu tegi
Osja Augusti pööraseks, kuna oli istund noo-
remana vanglas mingi väikese kelmuse pä-
rast, ja selle meenutamine oli kui rusika-
hoop paranevale paisele. Kahetsedes alatasa
oma elu ainsat musta plekki, oli see muutund
mingiks moraalseks koeranaelaks, mida Tsil-
ga Hendrik müksata armastas. Kui Hendrik
mõnikord kerkis: „Eh, olen aus mees, pole
minul elus veel triibulisi seljas olnud!“ siis
vaatas ta ikka paljutähendava pilguga poole-
mehe otsa, nii et see hambaid rigistades pidi
vaikima.

Et ka teine seadust rikkus, seepärast ta
oli soovindki kevadel yale allkirja. Tulgu
siis oma aususega uhkeldama!

Aga nüüd oli Tsilgal ikkagi häbematumust tu-
letada meelde ta kunagist üksimust, kuigi
ise oli suur kurjategija. Ah, soov kuhjaga
kättemaksuks valdas! Milline rõõm tõleks,
kui poolemees, see karvane mehenäss viibiks
„triibulistes“ trellide taga. Saaks näha, kas
ta ka siis lööks rusikaga vastu rindu: „Eh,
olen aus mees!“

Mehed jäid kumbki oma õue edasi sõim-
lema, nagu kaks kukke, kel puudub julgus

astuda otsustavasse võitlusesse. Muu pere ja
vanemad lapsed koristasid hoolegä tõugu, agä
ei kumbki raatsind viimast sõna jätta teisele.
Sügispäike laskus juba mahedalt punetades
kuusiku tumedate latvade taha, kari tuli mü-
dinal koju. Alles siis tüdinesid vastased ja
nad läksid väsinult ning vihaselt oma majja.

Sellest päevast jäi Osjale kibe mälestus.
Peab ta jäädavalt kannatama Tsilga Hendriku
pilget? Kas ei saa kunagi tal suud sulgeda,
kui tuleb taas uhkeldama: „Eh, olen aus
mees!“

Aga ei! Nõnda ei võind enam edasi kesta.
Tal oli võimalus käes ja seda tuli kasutada, et
anda poolemehele õppetund, millest piisaks
ta elupäeviks ja mis hävitaks ta ka majandus-
likult.

Oma kavatsusist kellegile rääkimata sõitis
Osi linna. Kogu tee, konutades vankrile visat
heinamärstil, oli tal tunne nagu inimesel, kelle
elus toimub täielik pööre. Tundis kergendust
nagu mingist läppund ruumist väljudes, kuhu
enam pole vajadust naasta.

Laskus mõtisklema möödund päevist. Elu
oli nagu nummerdamata lehiga raamat, mis
hoolimatu käega puruks rebit ja mille lehed
ta heidet ühte hunnikusse. Sellest võis huupi
võtta — iga leht oli loet, aga järjekorda ei
saand neid asetada.

Ometi — nii palju kui ka võttis sest mäles-
tuste pahmast, ikka leidus nende vahel üks
ühendav side: viha Tsilga Hendrikuga!

Teisel päeval jõudis Osi koju. Ta oli pisut
purjus, aga Tsilga Hendrikut õues nä-
hes ei lausund midagi, sülitas ainult sinna-
poole ja keeras oma väratist sisse.

Mõne päeva pärast üllatas asundust Tsilga
Hendriku vangistamine. Viidud linna ülekuula-
misele ei ilmudki ta enam tagasi, kuna oli
paigutat eeluurimiseks vanglasse. Asunduses
saadi teada kogu veksilugu ja Osja autu tegu.
Põlasteti järelmõtlematut sammu, mille taga-
järjed võisid olla teadmata rasked.

Siis korraga nõuti ka Osi ülekuulamisele
Osile tuli see ootamata. Ta läks raske süda-
mega ega pääsendki tagasi, sest süüdistus
oli laienend ka võltsimise õhutajale ning kaas-
teadjale.

Juurdlus lõppes alles talve tulekul. Esimese
hää lumeteega sõitsid linna kahe asuniku
protsessi tunnistajad.

Oli vareshall päev, lumehelbeid liugles kui
valgeid liblikaid. Hobused puristasid, kapjade
alt lendas lumetükke reesistujaile näkku. Oli
tore sõit.

Kohtus rullus veelkord lahti kahe asuniku
pilek vihkamine, aga süüasja see ei muutund.
Kahvatult kuulasid mõlemad habetund vana-
mehed otsust, mis neid lahutas omakseist ja
tööst.

Kui asuti minekule vangivalvurite saatel,
surus Osi pooltahtmatult poolemehele:

„Näe, va' näljakonn, ega sinagi ilma trii-
bulisteta läbi saand!“

Endal aga veeresid rasked pisarad üle kib-
ras näo, sest elu tundus nii kahetsemisväär-
t inetu.

Eluraamatus oli alanud ootamatult uus le-
hekül.

Veel vanu Rootsi spordimänge.

Läinud aasta Eesti Nooruse oktoobri numbris tõime kümme konda Einar Grandbergilt J. U. F. Bladeti avaldatud Rootsi rahvamängu. Toome siinkohal veel mõningad neist, millistest, osalt küll teiste nimede all, paljud tuntud meilgi ning väärksid võtmist meie noor-
soopäevade ceskavva.

E. Grandberg teeb vahet seltskondliku iseloomuga mängude vahel, millised enamuses seotud laulu, muusika ja tantsuga ning allpool toodud mängude vahel, milliseid nimetab spordimängudeks.

Mängud on rootsikeelest tõlkinud prl. Elfriede Peterson. Joonised kunstnik Peet Arenilt.

Toimetus.

I. Maadlusest Brotting).

Tuntuim mängudest oli muidugi maadlus. Ülesandeks oli panna vastast turjale. Tarvitati pihavõtet, mille juures vastased haarasid teineteise piha ümbert nii, et ühe käega vastase käevarre pealt ja teisega alt suruti oma käed vastase kehale. Teise kukutamiseks pidi olema kärke, osav ja tugev. Kardetavam võte on kui vastane oma keha kääneb nii, et vastase saab keerata oma puusadele. Tarvitati ka kraevõtet, mille juures maadlejad haarasid teineteise kraest ühe ülalt- ja teise altvõttega. Peasi on siin saada vastast õhku, mil juhtumil ta varsi võib lamada seljal. Tuntud oli ka püksivõte, mille juures maadlejad tubli võttega haarasid vastase pükstest puusade kohalt. Ka selles asendis on tähtis tõsta vastast, sest kui ta hetkekski kaotab pinna jalge alt, kaotab ta — olgu ta muidu kui tugev tahes — vastupanu võime ja võib vältimatult maanduda turjale.

II. Jõuproovid kätele, jalgadele, turjale.

Lisame siin E. N. oktoobri numbris toodud harjutusile veel paar jõuproovi kätele, jalgadele, turjale.

Randme tugevuse proovimiseks tõmmati paar kriidijoont lauale, asetati siis rusikas käed teineteise vastu ja katsuti vastase rusikat suruda üle kriidijoone, kus juures käevarre alumine osa peab liikumata lebama laual kogu võitluse aja.

Käevarte tugevuse proovimiseks asetati

parem (vasak) käsi vastu rinda nii, et käevarre ülemine osa moodustas alumisega täisnurga. Vastane haaras siis kas oma ühe ehk kahe käega (kuidas enne kokku lepitud) nii asetatud käe püüdes seda allapoole sirgeks kangutada.

Ehk jälle asetati üks mängijaist oma mõlemad käevarred eelmainitud kujul vastu rinda. Selles asendis seina ääres seistes rusikad rinnal vastastikku katsus siis vastane teise küünarnukke suruda vastu seina.

Turja tugevust prooviti järgmiselt: üks mängijaist seisis sirgelt ja teine tema ees. Eesseisja klammerdab oma käed teise kaela ümber nii et jalad jäävad õhku ja katsub teise pead alla kangutada. Osa käte, jalgade ja põlvemurdmise harjutusi on toodud E. N. oktoobrinumbris (joonis 1—4).

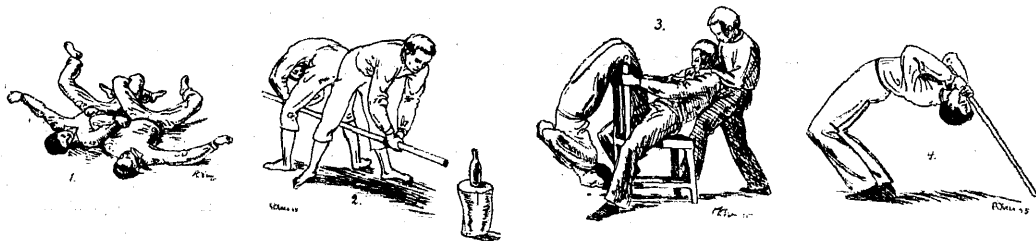
III. Tõmbamismängud (Dragkamp).

Üldiselt tuntud on tõmbamise mängud. Kirjeldamata teatakse sõrmekonksu (kooku). Vähem tuntud on sõrmekonksu üle enda ehk kolmandama isiku õla. Kinda tõmbamiseks (dra handsk) nimetatakse tõmbamise mängu, kui haaramine toimub põialde kokkuõverdamisega, kuna sõrmed on kõvasti surutud vastu vastase käeselga. Tuntud on ka käevarre konks. Tõmbamise mängude hulka kuulub ka üldtuntud vägi-kaigas (slepkäpp) ja tiku tõmbamine. Viimane toimub nii: Mängijad istuvad maha ja toetavad jalgadega teineteise vastu. Käed pannakse kokku nii, et esimene sõrm ja põial vabaks jäävad. Mõlemad katsuvad siis esimese sõrmega ja põialdaga haaratud tikku teineteiselt ära tõmmata. Võidab see, kes suudab kinni hoida.

Härjaveo mängu tõime E. N. okt. numbris (joon. 5—7).

IV. Tähelepanelikkuse proove.

Mitte tugevust, vaid tähelepanelikkust nõuab rõõvlikonks (sparka rövkrök, joon. 1). Võistlejad laskuvad selili, käed kogu aja käevangus. Selles lamamise algasendis sirutavad nad kumbki lähemalseisva jala ja asetavad need teineteise ümber. Äkiliste tõmmetega peavad nad nüüd katsuma tirida vastast üle enda. Siia liiki kuulub ka okt. numbris (joon. 9) toodud kuke jälgimine. Edasi kuulub siia meilgi väga tuntud kingsepa

silma väljatorkamine. Võistlejad asetuvad selgadega vastamisi ning haaravad jalgadega vahele tõmmatud 2–3 meetri pikkuse teiba. Toolil või puuhalul nende ees seisab ese, mida tuleb torgata. Torkab see, kes seisab seljaga eseme poole, kuna vastase ülesandeks on juhtida tõuget teisale. Langeb ese, on võitnud tõukaja ja järgneb teise kord katsuda õnne. Enne aga lepitakse kokku teatud tõugete arvule, mida kumbki pool võib sooritada. Mängu alatakse kahekõnega, mis Rootsis oli tavaliselt järgmine: „Mis sa teed?” — „Ma teen kingi.” — „Kellele?” — „Endale ja oma lastele.” — „Mitte mulle ja minu lastele?” — „Ei.” — „Siis torgin ma su silmad välja” (joon. 2).

V. Kõvaduse proove.

Selles seerias tõime okt. numbris (joon 10) kõrvakiilu. Siia liiki kuulub ka lärkuse mäng. Kummalgi võistlejal seotakse silmad käterätikuga. Kumbki haarab siis umbes poole meetri pikkusest köiest, mille kummagis otsas sõlm, ja põlvitab maha. Relvaks saab kumbki heinaga topitud pika suka. Parema käega hoides relva, haaravad nad vasakuga köie. Seda sirgeks tõmmates küsib üks: „On Lärkus kodus?” — Teine vastab: „Jah.” — Selle järele võib teine oma relvaga katsuda lüüa teist, kes omalt poolt teeb kõik, mis võimalik, et vältida lööki, aga köit lahti laskmata. Siis kordab teine küsimust ja lööki, kuni üks pooltest loobub võistlusest.

Ka saapa tõmbamine kuulub siia. Mitte väga jäme ega ka mitte liiga peenikene nõör seotakse toa teise seina ääres asetseva saapa külge (võib olla ka mõni muu ese). Siis asetatakse nõör ühele mängijale ümber kaela nii et ta võib libiseda mööda kaelanahka. Nööri teise otsa haarab vastasmängija. Äkilise liigutusega, nii ruttu kui suudab, tõmbab ta siis saapa nõöril parkides vastase kaelanahka. Võidab see, kes kauem parkimise välja kannatab.

VI. Osavuse mängud.

Järgnevad paarkümmend mängu nõuavad juba kestvamaid harjutusi, sitkust ja osavust.

Metallraha võtmine varbalt. Metallraha asetatakse paremale või vasakule varbale. Jalga rahaga kõrgele tõstes kummardatakse siis peaga nii alla, et raha suudetakse suuga haarata. Kätega aitamine ja maha toetumine on keelatud.

Metallraha võtmine põrandalt. Metallraha haaratakse põidla ja esimese sõrme vahele. Käsi (parem või vasak) rahaga toetatakse siis vastu põrandat, kuna vaba käsi asetatakse piüsa. Keha välja sirutades ja ülemist kehaosa alla painutades haaratakse siis raha suuga. Siin juures ei tohi kehaga

puudutada põrandat. Raha suus minnakse siis tagasi lähteasendisse.

Metallraha võtmine toolilt. Keset põrandat asetatud tooli tagumiste jalgade joonele asetatakse põrandale metallraha. Tõustakse siis toolile püsti, selg seljatoe poole. Keegi mängukaaslasist istub koolil püstioliija varvastele ning haarab püstioliijast kinni seljatoe kohalt. Püstioliija asetab käed risti üle rinna ja kummardub üle selja ja seljatoe, kuni ulatub suuga põrandalt võtma raha. Siis painutab ta end tagasi kuni jälle seisab sirgelt toolil. Kogu aeg peavad käevarrad olema risti. Tool olgu tugev, et ei murduks seljatugi (joon. 3).

Nina mõõtmine (Mäta näsa). Võetakse kepp ja mõdetakse ühest kepi otsast laialisirutatud väikse sõrme ja põidla vahe, kus juures väike sõrm on mõeldud kepi otsa juures olevaks. Haaratakse siis ühe käega kõvasti kepi põidla kohalt ja teise käega esimese käe alt ja hoitakse pulga ülejäänud ots nina juures (ülemine käsi ninaotsa juures) ja kummardutakse taha nii, et kepiots ulatub põrandani. Siis tullakse tagasi lähteasendisse (joon. 4).

Kepiga roomamine (krypa kapp). Pöole meetri pikkune kepp asetatakse vastu põrandat ja haaratakse teda ühe käega vähe kõrgemal põrandast ja teise käega vähe alamal kepi otsast. Jalad sirutatakse välja nii, et keha moodustab põrandaga umbes kahekümne kraadilise nurga (joon. 5). Nüüd pöüratakse ülakeha nii, et pea ja ülakeha tulevad selle käe alla, mis hoiab keppi altpoolt ja selg tuleb vastu põrandat seda puudutamata. Nii jätkatakse kuni roomamine lõpetatud, mil minnakse tagasi tuldud teed. Kuid kogu aeg tuleb hoida seda võtet, millega kord haarati kepi. Ka ei tohi keha puudutada põrandat, mil puhul alatakse uuesti.

Hiirematk (gå musagängen). Tugev latt asetatakse kahe mänguosalise õlgadele, kes seisavad kahe-kolme sammu kaugusel teineteisest näod vastastikku. Mängu sooritajal tuleb siis ronida ühe mänguosalise selga mööda ülesse, edasi üle lati ja teise selgu mööda alla, tema jalgade vahelt läbi ja kõhtu mööda üles, lati alt läbi, teise mänguosalise kõhtu mööda alla ja jalgade vahelt läbi kuni matka alguspaigani.

Lööktõus (Abborrsprätten — löhehüped). Asetu seljali maha, käed risti üle rinna. Tõmba jalad nii kaugele ülesse pea juure kui saad. Sellest asendist teed järsu tõuke jalgadega, nii et saad jalatallad vastu maad ja nii kaugele enda alla kui võimalik, siis teed veel ühe tõuke ülakehaga, nii et sama tõukehooga pörkad püsti. Käevarrad olgu kogu aja risti üle rinna (joon 6). Pea peab siiski viimasena lahkuma maast.

Kuidas vanasti kositi.

Suur vahe on praegusaja ja endisaja kosimise, naisevõtmise eelsammu vahel. Meelestub looke vanakeselt: kuidas kositi umbes 70 a. tagasi. Vanake ise on juba surnud ja kosjamehe amet kadunud.

See asi olli nenda. Laupe lõunaaegu va Andrek asus mei tuppa, kutsus mu kõrvale ja palus mind kangesti, et kas ma äi oleks nii hea ja tuleks taale kosjameheks.

Esite ma hakkasi ikka vastu. Andrekul oli pisine popsikoht, ise juba leskmees ja veel kihakasu poolest hermus pitk, pole see kerge sõsusele naist saada. Ma siis küsisi, et kas tal koht teada ka, kus minna. Ütles, et olla ikka juhataatud ka — tulgu ma ikka kaasa. Pole ma tahtän siis änam ka vastu ajada, jääb teine veel mo kanguse pärast naisest ilma.

Tulli siis Andrek hämmarikus meile, et hakkame siis sõitma. Ma küsisi pandi-asju oma kätte, et siis mool julgem rääkida. Kus Andrek kõhkus üsna ära — temal pole muud kut poole toobine pudel viina. Nat oleks taale pähe löödud. Ma siis vaigistasi teda — küll ma otsi pandiasjad. Võtsin siis ühe 15. kopigase hõberaha, vanaeide siidirätiku ja teisest perest laenuks hõbesõrmuse. Vaada kui poisil ja tüdrukul asjad klaarid, siis pole nenna tähtis nende pandi asjades oln, aga nagu Andrek va musta krantshabemega leskmees, äi sõsust taheda pandigagit. Ööti ju, et lesele mehele minna, on nennasama, kut kolmat korda soendud suppi süüa.

Teel ta siis rääkis kus teda olle juhataatud aga keige sandim oo see, et tema äi tunne tüdrugud, pole näingid. Ma ütles, et pole häda midagit. Ma olle taaga sui mõisas tiul, näis olle vikis tüdruk, küpsetas ikka meestele kardlid, nobe ja kärmas igadepidi. Pole ma taale sellest hingana ühtid, et tüd-

Karu sasimine (Lugga björn). Istu põrandale, jalad koos. Pista käed põlvekurkade alt läbi üles põlvede vahele ja kummardu peaga alla, nii et saad hästi võtta kinni oma juustest. Ilma juustest lahti laskmata ja jalgade ettelibisemata pead tõusma üles (joon 7).

Latiga tõusmine (gå upp med stängen). Muretse endale üks tugev pikk latt. Heida seljali maha, lati peenem ots üle sinu. Pane käed risti üle rinna aga nii et latt asetseks rinna ja käte vahel ja hoiat latti hästi tugevasti vastu rinda. Siis tõmbad jalad enda alla nii, et jalatallad jäävad kõvasti vastu maad ja nii peadki käte abita tõusma üles (vaata joonis 8, kus mees on peaaegu üleval). Selle juures on hea kui keegi tõusmise ajal toetab jalaga vastu lati teist otsa, et see ei libiseks.

Järgmises numbris toome veel paarkümmeid huvitavat osavuse, tasakaalu ja tõstmise mängu.

MARTA KALJU
ÜENÜ II Kirjandusvõistluste III auhinna
saajaid proosa alal.

ruk va surtsa ja tigid võitu oo, jo ta seda ise näab. Teel ta siis veel ajas, et ärgu ma ta vaesusest midagit, kui siis tüdruk äi tule. Lubasin keik tehja.

Jõutsime siis tüdrugu kodu, seal aknad puhas pimed, äi hinge kussa — rahvas magamas. Andrek ütles, et tema saatan sõnumid küll, aga jo pole kätte viidud. Ma hakkasi siis ukse taga kolistama ja peremeest välja hüüdma — see tulle ka varsti. Rääkisin senne kosja asja maha, mike pääle kohe käskis sisse tulla. Ütles lapsed küll päeva rääkin, aga tema pole uskun, läin puhas magama. Ma istusi tüki aega pingil, vaadan äi Andrekud kuskil. Peremees ka juba küsimas, et kas külamees üsna üksi väljas. Ma ütles, et tullime ikka kahe mehega, aga jo teine hoost vaatama jäsi. Jo naispere ajas hennast ka üles. kis kohendas lõukal tuld kis joosis aida vahet. Aga äi Andrekud ikka veel. Ma läksi siis välja vaatama, et kus Andrek on, ise ütlesin, et lähen ilma vaatama. Hüüdsin siis ükselt: Andrek, Andrek, tule tuppa! Tulli siis külge ees ajades mo juure ja ütles, et tema läin na häpeks, pole julgen sisse tulla, saaks ma kaubad ilma temata kokku. Ma ütles äi nõsuse asi aita, mool omal Kersti kodu, pole mol teist änam tarvis. Hakkas siis mo seltsis tuppa tulema. Ukse ees veel pahandas, miks ma nii prostoisti hüüdn: Andrek, Andrek, hüüdn parem Andreas ehk Andrei.

Istusime siis kõrvuti pingile ja ootasime sööma käsku. Pruudiks määratud tüdruk tulli ka hoontsest tuppa: ühes kaindlas võipütt,

Kas muuta nime?

Küsimus puudutab iga ilmselt võõrapärase (halvamaigulise) nimega eestlast. Tee nime muutmiseks on tasandatud, muutmise toiming ise äärmiselt lihtne.

Eriti on ÜENÜ peres ju ammu oodatud neid soodsamaid võimalusi. Vabariigi aastapäevaks tahaksime loota siit vähemalt 1000 nime muutmise sooviavaldust.

Kuid mõnel pool ei liigu asi siiski küllalt hoogsalt. Üheks takistuseks on harjumus senise nimega. „Meil on võõrapärase nime vähevõitu. Kaalusime juhatuses ja leidsime vaid viis nime, mida tuleks muuta”, üteldi ühes ÜENÜ osakonnas. Ent lähemal vaatlusel leidis liikmeskonnas siiski ilmselt võõrapärase nime ligi nelikorda enam.

Vanaema jutu järele oli P. kihelkonnas opman osa külamehi ristinud vastuvõtmatute loomade nimedega. Vanaema leeris olles oli see alaline kitsede, konihärgade, koerade ja vasikate mainimine sügavasti häirinud leeritunni tösidust. Kodudes säärast nime ei tarvitatud, nendega polnud harjutud. Kuid nüüd oleme harjunud hullemaga: sõimusõnadega võõrkeeles. Või mis arvata nimedest, mida kannavad ülalmainitud osakonna noorsoolased: Hirschsohn, Graf, Kriiger, Laaderlich, Veinmann...

2.

Tõepoolest kummaliste nimedega oleme pidanud harjuma. Kolmestkümnest ÜENÜ osakonnast saadatud 700 liikmeakti hulgas loen tervelt 280 karjuvalt saksapärase nime: Adelgrund, Backstube, Blauhut, Diener, Glasberg, Grossfürst, Graurock, Glockmann, Herzog, Franzdorf, Kesselmann, Kleinfürst, Liderlich, Obermann, Pestmann, Prinzthal, Rosenbaum, Silbergleich, Stachelstrauch, Trinkmann,

Triebstock, Vunderbaum ja teised, mille kohta võiksime kindlad olla, et talumehed neid endale pole valinud. Need on nimed, mille kohta prof. Saareste kirjutab detsembri ERK-is: „Tuleme omaaegsete nimeandjate maitsetaseme hindamisele. Nähtavasti võõr-rahvusest härraskihi ja selle poolharitud läbikonna (kadakate! A. M.) poolt oma valdavas osas määratud saksapäraseid nimed ei ilmuta kuigi suurt leidlikkust, fantaasiat ega maitsekust. Küll aga kannavad nad vahel juudinimede olema maotuse pitsatit (Silberstern, Blumenfreund).”

Üks voorus on neil siiski: nad on saksapäraseid. Kuid mida ütelda nimede kohta, millised leiduvad nende 700 hulgas: Ernefeld, Lillenschach, Pikkberg, Piibumann, Rannaberg, Rätsepson, Tammvald, Tinaberg ja teised. Kölab ju samuti kui praegu veel alevites ja agulites endiste kõrtsipapade: keeseratas, roosibuket, mandikann, pesumutter või kui ühe lolliks ehmunud „antvärgi” poja kõne Seevaldis: „Tule weg! Kasepuud kommen kaela.”

3.

Praegune nimekorralduse seadus lubab muuta ka halvatähendusega ja halva kõlaga nimesid. Siin tuleb hoiatada, et ei asutaks tüsedate ja täitsa süütute nimede muutmisele nagu: Härjake, Karukäpp, Musthark, Merihärg, Ronimus, Vaene ja teised, millistest paljud, nagu näitab prof. Saareste uurimus, ju sajandeid vana. Soome Svinhuvud (seapea), vene Tolstoi (paks), saksa Schiller (kõõrdivaataja) kuuluvad samasse liiki.

Vastuvõtmatumad on juba nimed, millistes ilmneb mõisasakste pilke- ja sõimujoon: ega neidki vanaisad endale ise ei valinud. Nende 700 hulgaski leiame nimesid: Kiusak, Laisk, Lampjalg, Saba, Sõhk, Põnn, Riemes, Risuauk, Tempomes, Unekott jne.

Ka kõlga küsimus on vägagi veniv ja maitseasi. Mõnedki arhailised (prof. Saarestel:

teises taldrük. Lõin Andrekule külge, et vaada nüüd. Pruut olle ka väga nobe kui ta võttis ikka piuga püstist võid ja pani taldrükule klärtsi ja klärtsi. Pühis siis käed kuue hännas puhtaks ja asus leiba leikama. Sa igavene Jeess, küll aga leikas käntsid. Oli ikka töö inimene ja ikka punas, et võist kääd hanna pääle puhtaks pühkis. Tulli siis teisi naisi veel tuppa — olle kangesti suur pere. Nendel häämeel, et aga ühest vanatüdrukust lahti saavad, mingi siis või lesele.

Kõhisin siis hääle klariks ja rääkisin uuesti oma asja, et vaada, peremees mind sa küll tunnend aga mool seltsis noor kärner, kis peened seltsi õunapuid otsib. Ta oo kuulu, et sool peab õunapuu võsapid olema, ehk sa annaks vahest mo seltsimehele ka, taale hädapärast tarvis. Nagu ma aru sain, oleks Andrek keik teised ennem vetn kui Kadri, nenna olli noore pruudi nimi. Olle ju Kadri pisine, vähe vimmas vanatüdruk ja Andrek igavene mehekoljat. Aga et enne kaup jo Kadri pääl kinni, pole ma lasn siis Andrekud niitsatagid.

Peremees olle asjaga kohe nõus ja küsis kas Kadri tahab Andreku naiseks saada, mille pääle pruudi poold kräuksund „jah” tulle nagu va kuivan vasika-aiia värav oleks krärgisen. Laulsime siis seltsis lauluraamatust: „Juba kääs on viimpesed ajad”, mille sõnad ma ette ütles ja viisi otsa üles ajasi. Ja siis hakkasime sööma.

Õöseks jähime senna. Moole toodi õlekubu külge alla, kuna Andrek pruudi asemele kammandati. Teise humigu kodu sõites kaibas Andrek, et küll võib inimene eksida: õhtul Kadri juure minnes mõtlen, et see on ikka noorugene ja joodugene veel aga humigu härgates näin küll, et jo krimpustus nagu.

Sõitsime siis humigul koju — tullid pulmad, nagu tulema pidid. Paar kuud pääle pulmi surri Andreku esimese naise laps ära. Noorik andis talle küll püssirohtu, küll laagritsi sisse aga äi aitan. Ära surre. Aga kenasti eladis siiskid. Kadri äi tein midagid ilma Andrekuta, isegi võõra mihele, kis teed tulin küsima ütlen: see mei Andreku asi, äi mina tee sest midagid.

Kaimur, Kilvak) ja murdelise päritoluga: Hörak (punasõstar), Kägi (kägu), Hain (hein), ilusad nimed võiksid siin mõnede praeguste nimedekandjate poolt saada hõlpsasti halva tõlgitsuse ja käitluse. Esteetiliselt väheütlevad (võõramaigulisedki!) on igatahes lihttövelised ühesilbilised sõnarühmad nagu neid (lüheduse tõttu!) nime sageli harrastatakse: kepp, käpp, kukk, tukk, pütt, koll, tint, klaas, trull, trump jne. Neist tuleks hoiduda.

4.

Nime muutmise on suures osas esteetiline küsimus. Mitte iga nimi ei rahulda meie maitset ega stiilitunnet. Milline on siis ilus nimi?

Prof. Saareste kirjutab: „Dilke- ning sõimõnalisi arvestamata jättes, peame üldiselt rõhutama meie praeguste eestipärase nime asjalikkust, kaineilmelisust, tusedust ja mehisust, kus juures muidugi meele peame, et suur osa neist on kohanimelist ja seega kauges minevikus juurduvat algupära ning peegeldab seega ka muistset maitset. Neid voorusi võime allakriipsutada mitte üksnes lihttöveliste ja tuletiste (Tammer, Tõurus) vaid erilisel liitsõnaliste kaasaegsete maitsetaset tõeliselt kajastavate nime puhul nagu Muhu Oidekivi, Laaneväli; Lihula Tammealus; Kirbla Rakkaselg; Varbla Karutamm; Mihkli Kuusekänd; Keila Jõelähtme, Vainomees, Veetõusme; Peetri Jõuvald ja paljud teised. Liigselt ilutsevad nimed nagu Mihkli Roosileht, Kuusalu Lilleväli, Jõhvi Roosimägi on võrdlemisi harukordsed. Peaaegu tundmatud on praegusele maitseleagedusele nii omaseid —la, —lo, —ngo ja —sto lõpulised nimed”. Prof. juhib tähelepanu nimedele mis kujundatud kohaliku murde iseloomu kohaselt võimaldades isegi määrata nimekandja maakondlikku päritolu. Kõllamõts, Loidap, Sannamees põlvnevad kahlemata Lõuna-Eestist; Umbaid Hiust; Kibuspuu, Koel, Labo Saaremaalt; Naurits Nissist; Kurba Alutagusest; Otter Põhja-Tartumaalt; Karing Pusing Kullamaalt, Uukivi, Uukareda Vihulast; Narusk, Parmask Räpinast. Igal juhul tuleb nime muutmisel otsida sidet päritolupaigaga, sugukonna hälliga. Edasi leiab nimeotsija keeleline instinkt juba

ise sobiva nimekombinatsiooni. Rahvalikud kodukoha, kohtu, koõnni ja taimenimed on siin hääks algmaterjaliks. Võrreldagu põlvest põlve pärandatud ilutundel kujunenud 14—16 sajandi eesti nime: Hiienurm, Ilmavald, Luidalepp, Tõivolemb helilist ja rütmilist sulavust mõne juhusliku krapp, lomp, vrakk sõnaga. Kõrvutatagu neid ühesilbilisi sõnu nime: Induniit, Karuluht, Narmenukk, Mäemänd, sümmeetrilise sõnaakordiga. Usaldagem oma keelelist instinkti. Usun, et see on identne meie kirjameistrite maitsega: Piiriki, Kibuvits, Piibelet, Tammsaare, Metsanurk.

5.

Kas muuta ka eesnimi? Esmajoones näib see huvitavat tütarlapsi. Perekonnanime muutmiseks võib olla muidki väljavaateid aga mis õrnusest või meeldivusest kõnelevad nimed nagu neid leidub nende 700 hulgas: Aksella, Gernanda, Hermeliine, Remalda, Marianne, Miralda, Helmiira, Petronella, Viiktooria. Soovitaksime siiski eesnimedega oodata ja südilt (ka päev enne pulmi!) asuda perekonnanime muutmisele: jääb vähemalt rahuldatus enesetunne. Muidugi Tapaküla Petronella, peipsiäärne Gernanda ja mitmed Miraldad, Helmiirad ehk ei kannata niikaua ja mõned Christliebid, Kandiitused, Meinhardid, Reinholdid, Rinaldodki kiirustavad eesnime muutmisele. Selle vastu kellegil midagi ei võikski olla eriti kui seda nõuab nime kookõla. Ja kummalisi nime kombinatsioone leiamegi nende 700 (eestlase!) nime hulgas: Gernanda Graurock, Fedka Külaniit, Urve Jungholz, Rinaldo Reinstein, Lembit Grossfürst, Valerian Vunderbaum, Pelagei Piibumann, Theophil Trankmann, Richard Rannaberg, Kandiitus Kivimägi...

Eeskätt aga muudame siiski võõrapärase perekonnanime. Nomen es omen. Nimi on ennus, ega riku meest. Võib ju olla, kuid võõrapärase nimed rikuvad kogu rahva. Meie praeguste saksapärase nime õige asukoht on muuseumis, kuhu oleme saatnud ka peksuvingid ja häbipostid. Või tahab mõni noorsoolast nende nime säilitamisega püstitada jäädavaid monumente meie endistele parunitele, opmanidele, kirikhärradele, küllakujadele — meie kadakasakslusele?

Noorsoolased! Laiendage oma silmaringi õppides tundma Välis-Eestit!

Väliseestlaste ajakiri

VÄLIS-EESTI-ALMANAK

toob kuus korda aastas huvitavaid kirjeldusi väliseestlaste elust terves maailmas, reiseiklusi, teateid kaugetest maadest, terve maailma organiseeritud Välis-Eestist ja hulk ülesvõtteid.

Välis-Eesti Almanaki tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused. Tellimisehind aastas Kr. 2.—

Väljaandja

Välis-Eesti Ühing
Tallinn, Vana Posti 8 ehk postg. 100

Läänemaa tammik talvel

K. KERBERG

Talviseid ülesandeid noorele metsasõbrale.

Seni kui metsad olid peamiselt mõisnike omanduses, ei tundnud maa pärisperemehed, talurahvas, suuremat huvi korrapärase metsakasvatuse vastu. Taiundite metsamaad on võrdlemisi väikesed ja jaotatud paljude omanike vahel, nii on raske eeskujulikult neid korraldada ja vajalisi teadmisi metsaomanike keskel levitada, ja metsamajandamine talumaadel on jätkunud samal viisil, nagu see isa-aegade ajal toimus. Niipalju ikka metsast saadi, kui omale talule puitainet kulus, nappuse korral saadi lisa mõisametsast ja hiljem riigimetsast. Kui ongi maaomanikuga tulnud juttu metsakorraldamisest ja uue metsapõlve asutamisest kehvadele nurmeservadele, siis tavaliseks vastuseks on, et minu silmad sellele töö tulemusi ei näe ja seepärast võivad seda teha minu järglased.

Nüüd on käes uus aeg. Maad ja metsad on eestlaste päralt ja mets Eesti riigi üheks suuremaks raudvaraks. Nüüd tuleb uuel peremehel innukalt asuda põldude parandamisele, heinamaade rookimisele, kultuurkarjamaade rajamiseks ega pääse mööda metsamajanduse korraldusestki, et väärida õige peremehe nime. Iga maalapp leidku otstarbekaimat kasutust — see on kultuurmaa nõue!

Metsamajanduse korraldamisel on noortel ees laialdane tööväli. Kui vanadele takistuseks on vastus, et nad ei näe oma töö vilja, siis noored sirguvad tees koos oma rajatud metsaga ja võivad veel oma elupäevadel lõigata nooruses tehtud töö tulemusi. Töö ise on noortele jõukohane, ta on tulus nii maaomanikule kui ka kogu ümbruskonnale, juhised ja töövahendid on võimalik saada riigimetsade valitsusaparaadilt, nii on kõik eeldused olemas selleks, et noorte töö metsade kasuks õnnestuks. Pealegi sobib ta selleks hästi oma uudsuse poolest, kuna noored ei armasta käia juba kindlaks tallatud teeradadel, vaid otsivad uusi ja ilusamaid töövälju, kuhu võiks rakendada tööle oma ülekeeva energia — üldsuse kasuks. Juba talvel on võimalusi teha tööd metsaasja hääks. Kui vanadel sel ajal on peamiseks mureks metsa lõikus ja vedu, siis noortele sobib korjata langetatud männi- ja kuuselatvade värskeid käbisid, et nendest lüüda seemet kevadisteks külvideks. Kelgu ja kotiga varustatult sõidetakse raiealadele, kus siis sirgetüveliste puude latvadelt nopitakse kokku värsked käbid ja kogutakse kottidesse. Kuuse värsked käbid asuvad oksa tipus, männi värsked käbid

viimase aastakasvu tüves — ainult neid käbisid tuleb korjata, teised on vanad ega pole neis enam seemet sees. Nagu kartulimugalad kallatakse käbid kotti ja algab sõit koju-poolle, kus koti sisu põrandale laiali laotatakse, et käbid lumest ja jääst taheneksid. Jääb üle nüüd seemet saada käbidest kätte. Selleks riputatakse käbid õhukese korrana kuivama kas lae alla laotud laudadele (lina alla), kus neid aeg-ajalt segatakse, või pooliku kotitäiena laike rippuma või kuivatisse peale vilja kuivatamist. Kuskilgi ei tohi soojus tõusta üle 50° C, muidu kaotab seeme idanemisvõime. Juba mõne päeva pärast on tavalises toasoojuseski käbid avanenud. Siis võetakse seemned käbidest välja ja visatakse käbisid vastu seinu või seinanajale asetatud lauda, et viimaseid seemneteri saada kätte. Saadud seemneid hoortatakse varustatud, ta pühitakse kokku, kerge hõõrumisega eraldatakse libled, seeme tuulatakse ja asetatakse kuiva pudelisse, mille kork lakeeritakse (kas või männi vaiguga) kinni. Kui nüüd pudeleid seemnega hoida jahedas, ühtlase temperatuuriga ruumis (keldris), siis säilib seemne idanemisvõime mitu aastat kuni tuleb paras aeg selle tarvitamiseks. Tühjad käbid on suurepäraseks kütteiniks perenaistele.

Veel mõndagi teist tööd leidub talvel metsasõbrale-noorele. Esijoones vajavad metsalinnud, loomad külmal talvel meie abi. Põldpüüde toitmine heinapepretega toidu platsidel, kasulikkude lindude toitmine maja ümbruses, sööda väljapanek jänelele metsas, kitesede kaitse — kõik need toimingudki ootavad tegejaid ja vanadel ei jää selleks aega. Koduveetud küttematerjal tähab korralikult peenendada ja varju alla kuivama laduda, et selle küttevõime oleks parem ja mugav oleks seda kasutada. Vaja valmistada rehapulki, arateibaid, rõuguredeleid ja vankriaise, sobival juhul head mööbeltki. Ja kui siis tali ligneb lõpule, siis algab alles rõõmus tööväli metsakülvamise ja -istutamise alal, veel enne kui põld kutsub tööle. Tulevad metsapäevad oma rõõmu ja elevusega, milleks vaja juba talvel valmistada end ette.

Seemnete hankimisest kevadiseks metsapäevaks oli juba juttu. Juba varakult tuleb hakata vaatama ümber, kust saada vajalikke taimi. Kui oma metsast neid ei saa, siis tarvis astuda ühendusse ligema metsatüemaga, kas mitte metskonna taimeaedadest või metsadest neid sobivalt ei saaks, vastasel korral tuleb varakult tellida neid kaugemalt metsatüingu kaudu.

Samal ajal tuleb asuda juba talvel kevadiste metsapäevade kava koostamisele ja läbiharutamisele, eriti veel kui kavatsusel on suuremaulatusliste tööde läbiviimine, mil-

lest kõik ümbruskonna noored võtavad osa:

1) kus kohal ja mida istutada või küllida (metsa külvid ja istutused, koduümbruse kaunistamine, koolide ja seltsimajade ümbrus jne.),

2) kes ja kust muretseb taimed ja seemned,

3) kes juhib tööd ja kust saada tööriistu,

4) millal korraldada metsapäev,

5) kes võtavad päevast osa ja millised üritused selle kestes viiakse läbi.

Edukaks töötulemuseks on vaja neid küsimusi harutada läbi enne omal põhjalikult, siis üheskoos juhiga, koostada enam-vähem kindel kava ja jaotada ära iga ühe ülesanded. Kuna metsaasi on rahvale, ka noortele, veel võrdlemisi uus ja võõras, siis pole nende küsimuste lahendamine päris lihtne. Kõige sobivam on sellepärast paluda metsamehi kõnelema koolidesse ja kursustele, et juba talvel puudutada vähe metsaelu saladusi ja puude kasvuomadusi, samuti metsatöö võtteid ja viise — siis annab kevadine töö paremaid tulemusi. Kavade koostamisel tuleb arvestada esijoones peremehe soovidega ja neid täiendada seal kus seda vaja. Mõteldes ja kaaludes kaob aeg, ega pole kevadegi enam mägede taga. Kui

Talvine tee

siis lumeveed hakkavad sulisema ja looduses tärkab uus elu, siis võib sihikindlalt asuda tööle. Metsapäevadel on noortel võimalus näidata, et nemadki suudavad ja tahavad uutel radadel, oma algatusel ja jõul luua ühiskonnale uusi väärtusi — ja teha kasulikku tööd oma kodule ja kogu ümbruskonnale. Töö õnnestumisel ei jää vanade tänugi tulemata — noortele jäävad veel kauaks nende töötulemused rõõmustavaks mälestusmärgiks.

Ukk Raitna kirjad onupojale.

III kiri

Kallis poiss. Olen nõus, et enese tunnetamine pole kerge ja et näib, kui võiksimine teisi enesest paremini tunnetada. See on tingitud sellest, et enese suhtes pole meie tihti küllalt nõudlikud. Ent süvenedes ülesandesse, leiad sa siiski, et täielikumalt suudame tunnetada ikkagi vaid ennast. Teisi tunnetame meie neid enestega sarnastades: teised inimesed on meile peegliks, milles end vaatleme. Ja kui lõpuks leiamegi neid meist erinevat, siis selle tõiga nentimisest süveneb vaid meie enesetunnetus.

Samuti vaadeldes teisi, nende eluvõitlust, järeldame, mida vajame eduks enese elus. Sellepärast, vaatle ka sina, mu poiss, ja õpi tegema oma vaatlusist tarvilikke järeldusi. Õpi mõistma elu nõudeid...

Ja ma ei kahtle, et ka sina jõuad veendumusele, et esimeseks ja tähtsaimaks elu nõudeks on: mis sa iialas ka ette võtad või teed, seda püüa teha hästi. Iga sinu toiming olgu tegu, saavutis. Sest, alguses oli tegu ja tegu on elu. Selle nõude pead sa võtma omaks eriti sellepärast, et näib, nagu puuduks sinul loomupärane tung teha kõike ikka hästi. Seda puudust pead asendama harjutusega, treeninguga. Pealegi on öeldud, et ka geniaalsus sisaldab 5% annet ja 95% harjutust.

Ent teisest küljest olgu sulle siiski ergutuseks teadmine, et elu, eriti elu kultuurises ühiskonnas on korratatud keskmiste inimvõimete kohaselt. Sellepärast eduks elu püüa ikka ja alati ületada see keskmine tase, siis ka halvemal juhul ei jää su saavutised sellest madalamale...

Lähtudes öeldust, peaks olema endastmõistetav, et sa ennast oma kutsetööks ette valmistad põhjalikult, nii et see sulle „verekasvaks“. Tööviljakuse ja ka töö „kerguse“ peamiseks eelduseks on töö täiuslik oskus, selle muutumine harjumuseks. Töö juures ei pea enam mõtlema kuidas seda teha, ainult et see teostuks vaid hästi ja viljakalt.

Kuid ühtlasi ka tea, et inimene ei ela mitte töö ja ühes sellega oma elukutse tarvis, vaid et see on ainult üks, kuigi tähtsaim, elu kindlustavaid tegevusalasid. Elu on laiem ja nõuab igalt inimeselt laialdasemat tegevust kui kutsetöö. Ja vastavalt sellele ka laialdasemaid oskusi kui kutseoskus — nii alaliselt, kui eriti ettenägematuiks juhtudeks, milliste poolest olevik ja kahtlemata ka lähem tulevik on nii rikas.

Sleepärast toimid sa päris õieti, kui harastad innukaft sporti ja karastad sellega enda keha, omandad vastupidavuse erakorralisile pingutusile, harjutad tarvituse korral välja panema viimased jõu reservid. Ühes sellega muutud sa ka liikuvamaks, vabaned puistest ja kohmakast käitumisest.

Kuid sellest siiski on vähe, ja teisest küljest koguni paha, kui sa kogu aja ja jõu kulutad spordile, nimelt puhtale spordile. Pigemini toimid sa hästi, kui sinu sportlikud harrastused oleksid seotud ja, kui see võimalik, vahelduksid mitmesuguste eluliste oskuste omamisega, elupraktiliste harjutustega, mis tõstavad sinu võistlusvõimet eluvõitluses.

Näiteks, sa võidad elus palju, kui oskad hästi ja tabavalt väljendada — kõnes ja kirjas. Tavaliselt meil kas ei saada sõna

suust, või jälle palju lobisetakse, tehakse pisku sisu juures palju sõnu. Peab üle saama mõlemaid puudustest, peab harjutama oma mõtteid vabalt ja mõõdukalt sõnastama. Ja mitte üksnes kahekõnes ja kitsamas ringis, vaid ka hulga ees. Tõsi, siin etendab peale kõneoskuse suurt osa ka esinemise julgus, kuid ka sellele aitab suuresti kaasa kõigepealt esinemise oskus.

Jah, mitte üksnes kõnlemise, vaid just käitlemise oskus — väljendumine teos. Igakord sõna ei aita, vaid vajalik on tegu — olude kohaselt kõhklemata toimimine. Ka selles suhtes pead sa enese kallal palju töötama, silmaspidades sinu iseloomu. Kuigi siin sport suuresti kaasa aitab, on siiski vajalik, et sa harjutuste abil omandaksid oskuse, kasvataksid eneses võime kus vaja kätt külge panema — eeskätt muidugi igasugustes elutoimingutes.

Näiteks, sulle ei tohi olla võõras lihtsamate toitude valmistamine, keharavi, esimene abi ja terviskaitse, samuti kodumajapidamine, — kuigi see seni on olnud peamiselt naiste eriala. Moodsad elutingimused nõuavad perekonnas tihti osade vahetamist peereemaga pea alati aga sellele kaasatöötamist.

Edasi, oleks väga paha, kui sa hülgaksid oma sugukonna kuulsaid traditsioone — olla suuteline hakkama saada „iga tööga”. Tõsi, moodne tehnika nõuab spetsialiseerumist igal alal ja ka sina pead erilise tööoskuse omandama ühel alal; kuid sa pead siiski säilima võime ja oskuse hädakorral hakkama saada ka muu tööga, eeskätt kehalise töö alal. Sa ei tea, milliseid nõudeid ses suhtes elu sulle esitab.

Pealegi on oskusi, mida inimene vajab igal ajal ja igasuguses elujärjes, nagu on seda eeskätt kirve ja noa (pussi) käsitlemine; igapäev, ka naine, peab oskama neid korras hoida ja nendega töötada. Samuti on lugu teiste käsitöö-riistadega: nende tarvitamine ei tohiks olla sulle võõras.

Erilist tähelepanu aga pead sa kinkima elektrile: elektrotehnilised algoskused peab omama iga mees ja naine. On vähe, et osatakse vaid käsitada elektriga töötavaid tarbeesemeid; on nimelt vajalik, et osataks elektrivooluga ümber käia, et ollakse rikete puhul „esimese abi” võimeline, et osataks vältida elektrivoolust tingitud õnnetusi. Peab arvestama seda, et elektri tarvitamine järjest kasvab.

Samuti, arvestades mootor-sõidukite tarvitamise kasvamist, võid sa palju, kui omandad nende juhtimise ja korrashoiu oskuse. Pealegi omandad sa ühes sellega ka oskuse mootori ja lukusepa-riistade käsitlemiseks, mis kaalub efsus palju.

Võiks nimetada veel mõndagi eluvajaliku oskust, kuid ruum ei luba kõigi juures peatuda. Mida aga ei või jätta mainimata, on rehya, eriti tulirelva käsitlemise oskus. Kuigi seda kui „tapmisoskust” peaksime hülgama, vajame seda, mitte üksnes enesekaitse, vaid ka ühiskondlikes huvides.

Kõik mis öeldud, kuulub n. n. „kehaliste” võimete valdkonda. Kuid ka nende väljaarendamine, kõige öeldu alal parima saavutamise, on tingitud veel paljustki muust, mille juures peatun järgmistes kirjades.

Seniks sinule öeldu üle järelemõtlemiseks aega andes ja parimat soovides jään sinu

Onu Ukk.

DAVID HINT

FOTOKUNSTIST

PILDISTAMINE KUNSTVALGUSEL

Eelmises artiklis märkisin, milliseid eeldusi tuleb omada fotoamatööril enne pildistamisele asumist. Nimelt olgu fotoaparaat ja negatiivmaterjal selleks kõlvuline. On ju tõsi, et vilunud pildistaja teeb igasuguse aparaadiga mingisuguse pildi, muidugi aparadi võimete kohaselt, kuid igasuguse negatiivmaterjaliga — mitte. Sellep. on sageli negatiivmaterjalil hää pildi saamisel suurem tähtsus kui aparadil. Valigem hää film ehk plaat esmalt ja siis asugem pildistama. Ärge laskem end häirida tundmatust negatiivmaterjalist, ärge võtkem tundmatust negatiivmaterjali hää usu päälle proovides, tagajärg võib panna kõrvatagust sügama ehk sülitama, ning pildist mida lootsime saada, oleme ilma, teiste pilge pealekauba, et, „Vaata! kus ülesvõtja!”

Pildistama asudes tuleb peamiselt järgmisi reegleid kõvasti meele pidada:

1) Enne aparadi laadimist filmiga aparaat seestpoolt kui ka objektiivi läätsad seest ja

väljast pehme karvpintsliga hoolsasti tolmut puhtaks pühkida. Ei peaks aga vajalist pintslit olema, siis lääts hästi välja tõmmata ja hoolega tugevasti, mitu korda aparadi sisse puhuda, kuni viimne tolmutübe sealt välja lendab. Objektiivi läätsa ärge puhastatagu taskurätiku ehk muu kättejuhtuva riidetükiga, ka paberiga mitte, need materjalid on juba kas iseenesest liiga karedad, ehk sisaldavad oma kudedes tolmu ja liivaterakesi mis õrnalt poleeritud objektiivi läätsa ära kriimustavad ja objektiiv seega oma väärtuse kaotab. Objektiivi puhastamiseks muretsetagu tükike kollast seemisnahka, pestagu see hoolega puhtaks, — vee ja seebiga — kuivatatagu soojas tolmuvabas kohas, päälle kuivamist hõõrutagu puhta käte vahel pehme ja sellega puhastatagu objektiivi klaasi, enne hõõrumist klaasi peale kergelt hingates. Pärast tarvitamist hoitagu seemisnahk tolmukindlas karbis alal. Tolmust tuleb aparadi sisemust selleks puhastada, et tolmu-

ktübeded filmi ehk plaadikihi peale ei langeks ja seega negatiivile valgeid, läbipaistvaid, pildile aga inetuid ja segavaid muste täppe ei jäta, mis eriti pahandavad kui nad pildil näo kohta on sattunud. Plaadidega töötades tuleb enne kaseti plaadiga laadimist ka kaseti hoolsasti pehme karvpintsiga, ehk puhudes tolmust puhastada, samuti ka kaseti laetav plaat, kuid nii, et plaadi emulsioonikihi ei tekiks kriimustusi ja ei satuks puhudes niiskust. On aga vaja objektiivis seemisi läatsi puhastada, siis lastagu seda teha asjatundjal mehaanikul.

2). Enne filmirulli aparati asetamist, kui aparat ja objektiiv tolmust puhastatud, vaadatagu järele, kas objektiiv katik korralikult töötab, aeg- ja hetkvõttes õieti märgib.

3). On filmirull aparati laetud, tuleb vaadata, kas kaitsepaber ja ühes sellega ka film õieti ühe rulli pealt teise peale keerates käib. Viltujooksmise korral rikkub terve film ühes teatud võtetega, nii et kergesti ka filmivõtme võib katki keerata.

4). Pildistamise koht tuleb valida nii, et valgus langeks ühetaoliselt pildistatavale esemele ikka kõrvalt, ehk hädakorral pildistaja seljatagant. Kunagi ärgu pildistatagu vastu valgust ehk vastu päikest, eriti veel sel korral kui ei ole negatiivmaterjal ja objektiiv eriliselt selleks otstarbeks. Selkorral on pildil paratamatud valgusoreolid, objektiivreflekstapid ja pildistatud inimesel mustad inetud näod sügavate silmaaukudega.

5). Taas pildistades ärgu pildistatagu inimgrupe ehk üksikut nägu objektiivi akna poole hoides, kui ei ole jällegi vastav negatiivmaterjal ja objektiiv, vaid lastagu langeda akna valgus pool-küljepealt pildistatavale grupile, näole, ehk muu esemele, pildistaja akna pool olles. Ärgu asetatagu toas gruppi, nägu ehk eset ka otse alla akna valguse, sarnane valgus annab lamedad õrnasilmalised „kääkpildid“, mis kuigi meeldivad vaadata ei ole. Samuti ärgu lastagu ka toas pildistades iialgi aknast paistvat päikest langeda pildistavale, eriti veel kui seinatapedid on kas tumedavärvilised, kollased, punased ehk rohelised. Vaadates näib sarnane pilt silmale küll efektiivrikas, kuid fotoaparaat näeb seda ja märgib koguni teisiti. Pilt tuleb erevalge kontrastidega tumedal põhjal ja kontrastid näivad otsekui valged klimbid tumedas leemes. Sarnast pilti nimetatakse „klimppildiks“.

6). Pildistaja võtku aparati hoides ikka kindel seisak, pahem jalg vähe ettepoole, aparati tugevasti keha vastu hoides, kui käelt pildistamine paratamatu. Kus aga iganes võimalik, tarvitatagu ikka statiivi (kolmjalga), ka hetkvõtetel. Ärgu valgustatagu käelt võttes aeglasemalt kui $\frac{1}{25}$ sekundi. Õige vilunud pildistaja saab küll hakkama kuuni $\frac{1}{3}$ sekundilise valgustushetkega, kuid ka mitte igakord. Samuti ärgu katsutagu teha taas päevalgel hetkvõtteid kui objektiivi valgusjõud on alla 3,5.

Neid kuut algnõuet tuleb igal amatööril kindlasti meeles pidada, siis on rahuldav pilt ka enam-vähem kindlustatud.

Nüüd vaatleme pildistamist üksikasjalisemalt mitmesuguseis olukorras ja tingimusi. Kõigepealt mida pildistab vähenõudlik amatöör meelsamini? Minu praktika on näidanud, et väikseid lapsi, üksikuid näopilte ja inimgrupe. Maastikku, loodust, vett, pilvi, „natüür-morte“ jne. vähem, ehk mitte sugugi. Kuigi reisil ehk matkal olles pildistatakse ka maastikke, ehitusi, linnaulitsaid jne., siis ikka, et „ise ka peal oleks“, mis küll sageli riivab pildi „ilu“, kuid siiski näikse olevat paratamatu nõue. Kui nii, siis jõudu takka, muud midagi.

Nii siis. Pildistame päämiselt väikseid lapsi. On küll tänamatu ülesanne keskpärasele amatöörile, algajast rääkimata, aga tean paljuid vanemaid, kes just selleks on muretsenud fotoaparaadi, et oma maimukest ise pildistada. Meeldiv nähe, ilus mõte, sest lapsepõlve päevad ei tule tagasi ja ei ole huvitavam kui igast küljest pildistatud mudilasel ükskord suurena vaadata, olgugi isa-ema saamatu-naljakaid fotosid omast mudilaseast. Kunagi kui fotoplaadidest puudus oli sõja tõttu, riputas üks mulle tuntud fotograaf oma uksele sildi: „Väikseid lapsi ja koeri ei pildistata.“ Ta tegi seda kalli negatiivmaterjali kokkuhoiu mõttes, sest väikesest lõpmatu sebast olevusest on ka vilunuil piltnikul raske ühte plaati raisates hääd pilti saada, mis rääkida veel vaesest amatöörist, ja suuremas jaos — kastaparaadiga mille valgusjõud on 12—16. Palju filme raisatakse, ilma et selle peale oleks ahetki pildistatavast. Aga pildistada on teda piri pilli vaja, selleks ostetud aparati, mille eest välja antud tervelt poolteistkümmet ehk enamgi krooni. Kuidas pildistada niisugust aparadiga, ütleme tolle kastiga, mille objektiivi valgusjõud f: 2 ja hinnaks kr. 15.—? Võib olla on talve aeg, välja päikese kätte sellist paari kuu vanust viia ei või ja tahaks ka pealegi pildistada vähemas riides, ehk koguni alasti. Toas on pime. Küid siin tuleb abiks — kunstvalgustus, ja nimelt — magneesium. Magneesiumi puru segatult teatud kaaliga annab kiirelt plahvatades küllaldase valguse pildistamiseks ka kastaparaadiga. Harilikult aga kardetakse, et väike laps võib järsust magneesiumi plahvatusest liialt eheda, kuid see arvamine ei pea paika. Väike laps ja loomad ei reageeri üldse järsule valguseffektile, küll aga täiskasvanud inimene, kes teab, et see efekt on tulemas, kui ta aga ei tea, ei pane ka täheleegi kui see efekt väiküirelt tekkis ja kadus. Nii et väikest last on kõige parem pildistada plahvatava magneesiumi, mitte pealmagneesiumi valgusel, viimane põleb pikkamisi ja valgus on hetkpildistamiseks nõrk. Plahvataval magneesiumil on aga mõni halb omadus, nimelt ta annab suitsu, tekitab ebameeldivat lõhna tuppa ja põlenud tuhaebemed langevad siia-sinna laiali. Kuid nende omaduste vältimiseks võib ömmelda õhukesest valgest riidest kott ümarguse mõrravitsaga üleval, see lae alla riputada ja magneesium selles kotis, keskkoal lasta plahvata; valgus on ka läbi küllaldane plaadi valgustamiseks, annab veel pehmema ja meeldivama tooni pildile, kui

ilma kotita, eriti kui pildistatav laps asetseb valgel alus- ja tagapõhjal. Plahvatuse järele võib kotisuu alt kokku pigistada ja kott ühes suitsu ja tuhaga välja viia. Teine valgusallik on nõndanimetatud „Vacublitz” lamp, mis asetatakse nagu harilik elektripirn elektrilambi pessa ja elektrivoolu peale lastes annab tugeva, kiire, kuni $\frac{1}{500}$ sekundi valgushelgi, hääletu, suitsuta ja tuhata. Kuid see lamp kõlbab ainult üheks võtteks ja maksab valgusjõu tugevuse kohaselt 75 sendist kuni 2—3 kroonini. Nende kahe valgusallika abil võib väikest last ja kõike alati pildistada.

Kunstvalgustusel pildistades seame aparraadi kindlale alusele, kas statiivi otsa laua peale või mõne muu kindlasti paigalseisva alusele, paraja kaugusele, väikest last pildistades lapsest $1\frac{1}{3}$ —2 meetri kaugusele — mitte lähemale siis pilt ei tule terav. — On lõõtsaga ja kaugusskaalaga aparraat, säeme skaalal vajaliku kauguse, et pilt tuleks terav, s. o. oleks fookuses, säeme valgusallika, kas magneesiumi kapsli või vacublitz lambi aparraadist kõrgemale, külje peale aparraadi taha, nii, et valgusallika leek plahvatushetkel objektiivi ei näeks. Kunagi ei või valgusallikat asetada aparraadi peale, kõrvale ettepoole aparraati, ehk alla tooli, või mõne muu eseme peale, sel korral on udustatud ja kõvervalgusega pilt paratamatu. On aparraat korras, valgusallikas kohal, siis — asetame lapse enne valmismääratud kohale, kustutame tuled aparraadi ees ja kohal põlema võib vaid üks kuni 25 vatiline lamp, kuid ainult aparraadi taga. Nüüd avame ühe käega aparraadi objektiivi, vaatame et lapsel oleks vajaline poos ja teise käega süütame valgusallika. Plahvatuse järele suleme kohe objektiivi, süütame tuled vajutame kasseti sliidri kinni ehk keerame rullfilmil teise sumbri ette. Parimaks negatiivmaterjaliks kunstvalgustusel pildistamisel on „Agfa”, „Isochrom” film ja plaat. Eriti nõudlik ja vilunud amatöör tarvitab selleks „Superpan” filmi ehk plaati, kuid viimast ei saa harilik amatöör vastava sisseseadeta ise ilmutada, sest et see punast valgust samuti kardab kui valget. Ühe asja peale juhin veel tähelepanu, et pildistades aparraadi aluse peal olles, peab aparraat asetsema pildistatava eseme poolsele laua servale, mitte tagaservale, viimasel puhul jääb laud poole plaadina pildile ja pilt on rikutud.

Lapse pildistamisviisi kunstvalgustusel on maksev ka iga muu sisulise pildi pildistamisel. Kuidas aga last pildistada, selle kohta on raske anda näpunäiteid, sest poosi valik on iga pildistaja maitse ja oskuse asi. Üsna väikest last saab muidugi pildistada ainult kas tema lamades, pikutades ehk ema süles olles ühes muidugi ema näoga, kus tuleks hoida silmas ja lapse süleshoidja tähelepanu pildistamishetkel oleks pöördud enam lapsele kui aparraadile, valgusallikale ehk omale ilusa näo tegemisele, võimalikult tuleks hoiduda puise, kangestunud seisandi eest, pea püsti ehk longus, laps kuidagi ebamääraselt käte vahel ehk põlvedel. Ei või lapse süleshoidja end lasta häirida pildistamisüldusest, valgusallika plahvatuse ootest ega pildistaja

sekeldusist aparraadi ümber, vaid püüdke võimalikult rahulik olla, ilmet võttes nagu polekski pildistamist oodata ega midagi erakorralist tulemas, ainult siis saab meeldiva

Suuremaid lapsi pildistades ärgu seatagu neid sõdurite viisil ritta, ega antagu kätte lillekimpe, mänguasju jne., vaid katsutagu neid pildistada võimalikult nende tegevuse ja mängimise juures, kuid nii, et see tegevus ja mängimine oleks loomutruu, usutav, mitte käsu peale ülesseatud. Suvel heleda päikese käes on kõige parem selliselt lapsi pildistada, valgust on külluses ka kiireimate hetk-võtete tegemiseks. Ärgu katsutagu õntu eel, hämaruses, ja sumpunud ilmaga pildistada, kui aparraat ei ole küllalt valgusjõuline ja pildistaja vähe vilunud. Peasi — hoidugem tegema lastest puistunud pilti.

Üheks kunstvalguse allikaks on veel elektrilamp, selleks eriti valmistatud Osrami „Nitrophot”. Sarnast asja mina aga vähe vilunud amatöörel ei saa soovitada, esiteks tema kalliduse pärast, sest „Nitrophot” 500 vatiline lamp maksab üle 10 krooni ja põlevuskestvus on tal kõigest 6—8 tundi. Hetkvõteteks on aga ka selle lambi valgusest vähe, sest rahuldava hetkvõtte tegemiseks peab olema vähemalt kolme sarnase lambi valgus, kuid see tarvitab tugevama ampeerilist elektrilamp jõudu kui välja kannatab hariliku elukorteril valgustuse voolumõõtja ja lülituskaitset. Ühe „Nitrophot” lambi valgusel saame aga samasugused „klimp-pildid” nagu tuppa paistva päikese käes pildistades.

Harilikkude toa valgustamiseks määratud elektrilampide valgusel — ükskõik kui palju lampe valgust annavad — mina pildistamist ei soovita. Paljud amatöörid küll teevad seda, aga korralikku pilti pole vist keegi saanud, eriti inimnägudest. Pildid tulevad aukussilmadega, sügavavarjulised, udustatud ja vastikuseni kontrastilised.

See oleks, mis väikeste laste ja üldse kunstvalgustusel pildistamise kohta ütelda, järgmises numbris vaatleme pildistamist päeva-valgel, õues ja eluruumis.

AJALEHIST.

Noorsookasvatuse riiklik juhtimine.

Sellel teemil ilmus „Päevalehes nr. 28 pikem artikkel K. Tederilt. Artiklis mainitakse loidust noorsoole riiklikkude ja rahvuslikkude aadete andmise alal. Kodu ja kool seda üksi ei suuda: noorsugu vajab ka kolmandat kohta — noorsooorganisatsioon. Seni on organiseeritud vaid umbes 10 protsenti meie noorsoost (Jaapanis 50 protsenti). Puudub kindel ja ühtlane süsteem, puudub pidev ahiel noorsooorganisatsioonide vahel. Meie riik peaks tulema appi noortele ning kujundama riikliku kasvatusüsteemi, milles noortele igas kasvuaas oleksid vastavad töövõimalused ja ülesanded ning milles esikohas tuleks rõhku panna riigimoraalile, ke-

halisele kasvatusel ja sõjaväelisele ettevalmistusele.

Meil on skautlike organisatsioonide ümber kogunenud 6000 noorkotkast, 3600 skauti, 3500 kodutütart ja 2200 gaidi. Seda on vähe ja vajaksid need organisatsioonid veel enam kohandamist noorte kasvuaegadele. Kohane vahelüli 16–20 aastaste jaoks puudub.

Suure kaalu noorsoo-organismide peres omab ÜENÜ oma 212 osakonna ümber kogunenud 11000 liikmega. Sellest organisatsioonist hoo-vab värske rahvuslik vaim. Ta on teinud palju kehakultuuri viimiseks laia- ja rahvahulka-desse. Suured teened on tal ka omakultuuri harrastamises, noortes iseseisva mõtlemisviisi äratamises ning huvitõstmises tähtsate kul-tuurprobleemide vastu. Noori alla 18. a. on seal siiski ainult 1500 ümber ning on ta töö-kavad kohandatud enam noorusele 20 a. ümber.

Noorte Punase Risti ümber on koon-dunud 14600 koolialist noort, kuid side liik-mete vahel on väga nõrk.

Kehalise kasvatusel ja praktiliste teadmiste viljelemise alal on teinud tublit tööd ka NMKÜ ja KNNÜ, kuid tookavas puudub pea täiesti rahvuslik ja riiklik kasvatusöö.

Peaks kujunema noorsoo-organisatsioonide süsteem: 6–8 aastased ümberkorraldatud las-teadades, 8–12 aastased haukaperedes, E.N.P. R. risti ja lootusringides, 12–17 aastased noorkotkaste (skautide) organisatsioonides, 16–20 aastased vajaksid eritüüpi rover-skau-tide näol ja 20 aastased ja üle selle ÜENÜs. Ühendama peaks seda kõike iseseisev noor-soo-organisatsioonide nõukogu ja iseseisev noorsoo-amet. Hoiduda tuleks liigse kroonulikkuse ja käskimise eest.

Kino ja lapsed.

Selle teemil vastab „Vaba Maas“ A. Jan-sonile A. H. Tammsaare:

„Kino on samasugune paratamatus nagu kul-mude ajamine ja värvimine või näo ja huul-te jumestamine, millist õpetust mõnel pool Ameerikas tahetakse seada sisse koolidesse. Kõik hea ja eeskujulik tuleb ju Ameerikast.

Ärgu siiski tuldaugu igal juhul välismaiste eeskujudega asugu need Euroopas või teisel pool ookeani. Seal elatakse teisis tingimusi-s. Ja nimelt halvemais tingimusi-s. Meile on parim kui inimene maast madalast õpiks mil-legagi ise ennast lõbustama nii et ta poleks vaja igavesti igavast tunda, kui ei virvenda midagi silme ees ega helise või ragise kõrvus. Pealiskaudne ja tüünie lõbuoja hävitab täis-kasvanute meeled ja „arugi“, veel hävitavamalt mõjub ta alaealistesse.”

Maanoored pooldavad moodsaid tantse

Kajas nr. 35. kirjutab keegi „Palmse noor“ — „Elu külas on mahajäänud, seda tuleks moderniseerida ja ajakohastada. Linna ja maanoorsoo vahel valitsevaid kontraste tuleks pehmen-dada. Üheks kujukamaks linna- ja maanoorte eraldajaks on just tantsu- ja muusika. Pidetamine tantsuta pole mõeldav — mood-sate tantsude äraõppimise vajadus mõeldapää-sematu. Et moodne tants maal pole saanud eluõigust nagu tõusvad või langevad kleidi-moed, selles on süüdi alalhoidlikud vanemad, kes noori ei luba tantsu-kursusile. Jäägu va-

na tants ja tantsumuusika täielikult lõõtspilli hooleks ja võtku noorte muusikaringid oma repertuaari uue-m tantsumuusika ning korral-datagu tantsukursusi ja koosviibimisi prakti-seerimise võimalusi. Siis vabaneb ka küla iga-nenud kommete kammitsaist ja ruttab kaasa moodsa ajavooluga.”

Haridusalalisi korraldusi.

1. Koolimajade kasutamisest.

Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi Teata-jas (25. jaanuarist) on väljakuulutatud Hari-dusministeeriumi korraldus kooliruumide kasutamisest asjus väljaspool koolitööd.

Kooliruumide kasutamist pidudeks ja kooli-tekuteks kui see kahjulik õppetööle ja kooli õppeabinõudele, ei pea ringkiri soovitavaks.

Ühtlasi aga juhitakse koolijuhatajate tähele-panu sellele, et kooliruumide andmist kultuu-rilisteks otstarveteks, nagu seda on kursused raamatukogud, õpperingid, lugemise lauad, loengud jne. igapäivi soodustada tuleb, eriti aga koolimajades, mis täidavad ka rahvama-jade ülesandeid. Arusaamatuste ärahoidmiseks tuleks kooli õppejõududel võimaluste piires nõuandjana võtta osa ettevõtete korraldami-sest kooliruumides, eriti aga ettevõtetest, mi-da korraldavad noored.

Üldse õppejõududel, eriti maal, tuleb iga-vidi võimuda kohalikkude seltskondlikkude organisatsioonide tegevusse, olles neile abiks nende kultuuriliste sihtide taotlemisel. See nõue on maksev ka arstide ja teiste maal tegutsevate ametnikkude kohta. Kui õpetajad, arstid ja ametnikud on kaastegevad selts-kondlikkude organisatsioonide poolt korral-datavais kultuurilisis ettevõtteis ja kui koo-lide ülevalpidajad omavalitsused ka omalt poolt soodustavad ja hõlbustavad nende ette-võtete teostamist, siis Hariduse- ja Sotsiaal-minsteerium on kindlal arvamisel, et jõudsalt edeneb ning süveneb ka väljaspool koo-li rahvuskultuuri töö.”

Eelmainitud korraldus ehk aitab pisut lah-endada ja tasandada ÜENÜ osakondades seni teravat ruumide küsimust kui ka mõnel pool seni soovida jätnud kontakti küsimust.

2. Kinole kõrgemad sihid.

Riigivanema dekreedina hakkab 1. aprillist maksma uus kinoseadus. Uue seaduse järele võivad kinosis avada ainult Eesti ko-danikud ja Eestis asuvad juriidilised isikud ning Eesti omavalitsused. Film olgu sisult kasvata-v ja ülesehitav. Kodumaa kroonika tehakse filmidele sundsihikuks. Reklaamile võib lubada ainult 5 minutit ühe seansi kes-tel. Omavalitsustel on kinode avamises eesõi-gus. Filmide kontrolli teostab siseministri poolt määratud filmi-inspektor.

ÜENÜ esindaja

Ümberkujundatud Kehakultuuri sihtkapitali juurde moodustatud Esinduskogusse on kutsu-tud ka ÜENÜ esindaja. ÜENÜ Keskjuhatuse poolt on ÜENÜ esindajaks Esinduskokku pa-lutud E. Vabariigi Ohukaitse Ülem kolonel Richard Tomberg.

ÜENÜ ELUST

ÜENÜ Valgejõe osakonna
esimees A. Heinson

1954. aasta Valgejõe osakonnas.

Osakonna tegevus möödunud 1934. a. oli kaunis intensiivne. Kirjandusharu andis välja oma ajakirja „Põhjavalgust“, kus osakondlased oma kirjanduslikke võimeid ja arendada võisid. Ajakirja ilmus 3 numbrit. Haru korraldas rea referaat- ja vaielushõitud teemadel: „Kunsti ja kirjanduse osa inimese vaimukultuuris“, „Kas pooldada kodust või seltskondlikku naist“, „Kas pooldada suitsetamist“? Osavõtt nimetatud vaielus-referaatõhtuist oli alati elav nii arviliselt kui ka sõnavõttudele. Praegu on kirjandusharul korraldamisel arvustusõhtu naise ja mehe üle.

Näiteharu õppis ja kandis ette aasta jooksul rea näidendeid. Nimetada võiks: „Meie küla poisid“, „Moodne Kain“, „Mäeküla piimamees“, „Kiki ja Mall“, „Reedupoiss ja Liisi“, „Naeratav heeringapea“ ja „Purjus laip“. Vastuvõtt publikult oli alati häa, mõne komöödia hoogsa ettekande puhul eriti vaimustav.

Põllumajandusharus kaasatõõtjad hoolitsesid oma puukooli eest ja möödunud aasta kevadtalvel võeti läbi aiandusõpperingi raamatud. Samal perioodil peeti ka lambakasvatuse kursused. Sügishooajal korraldati puutõõ kursused, mis kestis kolm nädalat. Viimaselt kursuselt omandasid osakondlased eriti häid oskusi ja teadmisi kodu sisustamiseks mõõbli mõttes.

Ekskursioone ja väljasõite noorsoolastega korraldati Tallinna näitusele ja ekskursioon Tallinna teatrisse. Väljasõite korraldati veel Vihulasse ja Aaspere parki.

Päale eelpool toodu on osakõnd tervel real riiklikel kui ka teistel tähtpäevil korraldanud vastavasisulisi aktusi ja koosviibimisi. Nimetada võiks vabariigi aastapäeva pühitsemist ühes vaimsekultuuri õhtuga samuti ka võidupõha pühitsemist ühes päevakohaste ettekannetega. Suurt energiat ja ettevalmistust vajas 12. aug. Valgejõel korraldatud noortepäev ühes Põhjaringkonna kergejõustiku esivõistlustega. Noortepäev õnnestus väga hästi. Osavõtjate hulk oli palju suurem kui oleks julgenud korraldajad seda loota.

Vastavad ettekanded võeti väga soojalt vastu ja üldine tuju oli elev.

Osakonna 3. aastapäeva pühitseti hise teelauga ja sõbraliku koosviibimisega. Päeva tähtsust ja väarikust kinnitasid vastavad kõned ja ettekanded.

Jõuluõhtu osakõndlaste korraldati vastastikuste kinkidega ja õhtut aitasid sisustada kohased kõned, osakõnna laulukoor ja osakõndlaste endi ettekanded deklamatsioonil. A. Heinson,

ÜENÜ Jõhvi osakõnd 1934.—1935. a.

Läbi on 1934 — nagu leheküljel seiklusromaanist. Jooksti, hüpati, heideti, tõsteti ja löödi — sellisena möõdus aasta kirevana spordist sedavõrd, et jäid tahaplaanile kõik muud harrastused. Kevadiseks suursõndmuseks oli järsk jalgpallimeeskõnna komplekteerimine, kes tuli ilmale Jõhvi sp. selts „Kaljule“ veidi „ninavingus“ noortest. Suve jooksul peeti tolle vaenlasega mõnigi sõprusmatš (ÜENÜ võiduga, muidugi), võisteldi edukalt paljude välimeeskõndadega ja konstateeriti rahuloluga, et kevadel hangitud varustus oli sügiseks makstud kinni, mis Jõhvi oludes pole sugugi väike saavutus. Samal ajal ei laiselnud ka kergejõustiklased ning fikseerisid oma nimele terve rea maaosakõndade rekordeid, neist paremad E. Susi 100 m (11,1) (millega on Eesti kolmas 1934. a.), kaugus, kolmik, H. Vilbergi oda 55,54 m j. t.; sellele lisandub tõste-rekordeid ja norme V. Konstnalt, A. Luualt j. t. Samal ajal oli liikmete seas häid ujujaid, suusatajaid ja tegelejad teistel alul, kes aga teenistuse tõttu võistllesid kaitsevæe nimel või olid selleks üldse liig tagasihoidlikud. Võrkpalli alal loobuti võistlustist päale paari „sauna“, sest mõne tuusa Jõhvist lahkudes jäi väetiks meie endine ümbruse tugevamaid meeskõndi.

Agal leidus siiski aega muukski spordi kõrval. Paar kuud vaid suvel puhkas esperantogrupp. Viimase tubliile juhile nrs. L. Reimerile olgu siin juures kurveim järelehüte: „miks lahkusid nii vara?! — Tartu, sest elukutse viis ta sinna. Tema järehtulijal L. Uustal'il on rase asendada seda aatekõllast esperanto-spetsialisti, kuigi kuulub tamagi parimate liikmete sekka.

Muusikatki ei unustatud, seda harrastades väiksenä keelpillideorkestrina E. Susi juhtimisel. Kahjuks orkestes järsku katkes mitme osavõtja minnes kaitsevække.

Hilissõgusel unustati kõik muu meelehäást, et võidi kolida oma ammuuegseesse unistusse — oma koduse. Ruumid, 2 tuba, türiti alevisse kokku skautidega, kes iga päev ruume kasutavad enne kella 19.00, minnes siis koju õppima; osakõnd asub sisse kella 19.00 alates, kuna liikmed teenistuse tõttu varem ei saakski. Ja mugav (ning odav!) on elada sarnaselt kahel aateühingul teineteise kõrval. Uurime sääal oma lugemislauda, mängime pille ja teeme vahel huvitõitud.

Veel muudki tehti ära 1934. Saime Vanematenõukõgu ühes lipuga (s. o. nende tänuväärt annetusena), tehti kodukõrdi, koosõlekuid ja harjutusi nagu kohane elavale ühinguale.

Uue aasta kavatsuste täitmine aga õleneb uutest osakõnna juhtidest (sest veteraanid isiklikel põhjusil läksid reservi täies koosseisus); nende tõõ tulemustele ehk suusavad anda lisa ka senised tõõmehed.

—i.

Riisipere noored!

Lahkudes Teie 5. aastapäeva pidustuselt, peatas mind rahvariides neiu. See, kes klaverit mängis ettekanneltel, kes Käosalu osakonna noori ja kõiki teisi külalisi vastu võttis, keda sageli kutsuti siia ja sinna talitustele ning pööratav oli nagu Latiku noorsoojutus vokk: „ütele ja tõisele puule”. Ta soovis, et kirjutaksin pisut muljetest „E. N. veerel. Nii siis sellest ja muust.

Tõsine häameel oli näha yiimati Keskjuhatuselt korraldatud rahvatantsu juhtide kursuste vilja ettekantud rahvatantsude näol — ühinenud päältvaatajate hulgaga, kes Teie võimlemise ja rahvatantsu palade ettekannetele elavat poolehoidu avaldasid.

Juhi nrs. Reinarti vaeva tasuks oli muudugi loomingu rõõm.

Koori ja orkestri kunstipärased ettekanded võeti kuulajailt tänulikult vastu. Näeksime ka mujal osakondades Teie nrs. Tõnnovi taolisi kasvatajaid, kes igal alal oma kohal.

Märkimisväärse tähtsusega on Teile ka „Plato” lastekodu juhataja hra Suurmatsi ja eriti ta abikaasa kaastöö.

See kaine ja 100%-liselt eeskujulik ning naudingurikas õhtu näitas, et osakonnas valitseb õige suund töös ja talituis.

Parimad muljed jäid mulle. Nii mehine on vaadelda tüsedat kändjat tööl — loomingu rõõmu poeb vaatlejalegi varusse põue, kui vagu vaole nii noolsirgelt näed lisanduvat khevasse mulda. R. B.

ÜENÜ Raeküla osakond

mälestas hiljuti oma kaheaastalist tegevust. Tähtpäevaks oli korraldatud teelaud liikmetele ja külalistele. Tervitasid naaberosakondade: Kiltsi, Porkuni, Avispea jt. esindajad ja ÜENÜ Keskjuhatuselt peasekretär A. Meikop, kes tähistas osakonna tegevuses, hoolimata rasketest oludest, edusamme. Lauasviibijad otsustasid saata tervituse hra Riigivanemale.

Järgmisel päeval kõneles hra Meikop noorsoolastele nime eestistamise ülesandest ning matkamuljetest Põhjamail. Selgus, et kaugelt suuremal enamusel koosolijaist olid saksapärased nimed ning eestistamise aktsioon käimas.

Tegevust raskendab ja noorte töötaju halvab vastavate ruumide puudumine. Savistes rehealustes ei taha sobida seltskondlik töö. Siiski pingutatakse ja on saavutatud mõndagi kehakultuuri, rahvatantsu, näidendite viljelise ja käsitööde aladel. Soovime jõudu juhtidele. M.

Valtu ÜENÜ osakond

algatas 9. veebruaril Valtu algkooli ruumes lühiajalised üldhariduslikud kursused. Loengute sarjas on mõnepäevaste ajavahemikkudega 10 loengut kohalikkude tegevlaste ja haritlaste poolt. Kõneldakse talupidamise korrastusest, maaharimisest, loomakasvatamisest, väikelapse tervishoiust, kodu kaunistusest, muusika ajaloost, suusaspordist, ehitus- ja betoontööstusest ja nakkushaigusist. Kõnelevad konsulendid, arstid, koolijuhatajad, teemeistrid, maleva instruktörid.

Esiloengu avas ÜENÜ peasekretär A. Meikop teemil: nime eestistamisest Ligi kolmetunnisel elaval mõtetevahetusel viibis umbes 70 inimest ümbruskonnast.

Albu-Ristilt.

Osakonna sügiskoosolek toimus 4. novembril. Kogunenud oli liikmeid 30 ümber. Otsustati omandada oma krunt, mille saab riigilt 35 krooniga juurearvatud metsahind 18,84 kr. alatuses. Senistele tegevusharudele lisaks otsustati kutsuda ellu seltskondliku kasvatusel ja põllumajanduslikud õpperiingid. Viimase kasvatus on mesinduse ja aianduse küsimused.

Ilmus oma aegkirja „Lõke” esimene number. Sisu huvitavaid ülevaateid, kodutümbuse uurimise kirjeldusi, luuletisi R. Albo müsteerium jne.

Osakonna järgmine korraline üldkoosolek toimus 6. jaanuaril. Muuseas otsustati korraldada koduaianduse kursust, asutada kodu-uurimise õpiringi ja kodumuuseumi ning asuda kohalikkude sugupuude uurimisele.

Viis aastat noorsootööd Koeraveres.

Viis aastat tagasi (19. jaanuaril 1930.) kogunes rühm Koeravere noori Koeravere koolimajja ÜENÜ asutamise koosolekule. Asi oli kõigile võõras ja mõnigi tegi algatuse kulul nalja. Kuid hiljem said naljategijaist parimad töömehed. Valdas meid tegevushoog: noorte energia sai uue süüna, uusi meelelahutusi, haaras meid loov töö. Oldi valmis igaks hääks algatuseks. Puudusid juhid, kuid aitas hää tahtmine.

Järjekindlas töös on osakond muutunud ümbruskonna noorile armsaks kohaks, milline leidnud ka täie tunnustuse vanempõlvelt. Eriti rahuldus vanemaid meie lipu õnnistamise sisukas aktus läinud suvel.

On tegutsenud maaütlunduse, aianduse, spordi, näite, muusika, raamatukogu, lugemislaua, võimlemise ja rahvatantsude erialadel. Kõikjal on tegevus olnud hoogne. Osakond võttis osa läinud suvel korraldatud spordimängudest. Teetses ka seltskondliku kasvatusel õpperiing.

Kokkuvõtte viie aasta tööst on rahuldav, kui ruumide puudus äärmiselt takistab suuremat tegevust. Viie aasta jooksul on korraldatud: 14 üldkoosolekut, 80 juhatuse koosolekut, 49 õpperingi ja referaatõhtut, 63 segaeeskavaga pidu, 13 erikursust, 12 spordivõistlust ja 7 väljasõitu. Kui kõik need koosolekud, proovid, kursused ja muu tegevus arvestada tundidega, saame 60 liikmelise noortepere kohta igale üks kuu kooskäimist 12 tunnilise tööpäevaga arvestades. Kuna aga kõik pole saanud olla ühevõrra aktiivsed, on see aeg üksikuile kahekordne.

Oma viiendat aastapäeva pühitses osakond tagasihoidlikult oma kujunenud traditsioonide kahaset. Külalisena tarvitas meid ÜENÜ peasekretär nrs. A. Meikop tuues tervitusi Keskjuhatusele ja ÜENÜ Tallinna osakonnalt. Juba kolmandamat korda on ta olnud elustamas Koeravere noorte tööd. Olgu Koeravere noorte ühine tänu siinkohal väsimata noorsoolasele. Tähistagu meie tulevikku meie kõikide ühine tööd ja sangarimeel. O. V.

Olgu siinkohal vastukäepigistus ÜENÜ Koeravere esimehele, väsimatule töönimesele O. Viinbergile ja Koeravere üksmeelsele noorteperele. Pildil aktusest osavõtjaid. A. M.

Kurenurme ÜENÜ

noorsoolased mäletasid detsembris vast oma esimest aastapäeva. Võidakse siiski vaadata tagasi hoogsale tegevusele. Eriti näitekunsti alal. Vast hilju lõppend lavakursused rikastasid osakonda ligi 30 lavategelasega. Aastapäeva õhtu oli üldiselt sisukas. Esineti muuseas nrs. Vold Venti humoristliku moraalil protsessiga „Röövitud suudlus“, mida jälgis naerukrampides-põnevusega saalitäis rahvast.

Jaauaris esindati meie osava näitejuhi hra Antoni hoolel „Emake maamuld“. Tükk kanti ette N. K. Vaabina jsk. poolt Peebu koolisaa'is korraldatud seltskonnategelase pr. Hilda Rööpi mälestusõhtul, kus õhtu kaunistamiseks aitas kaasa ÜENÜ Vaabina osakonna 30 liikmeline segakoor hra J. Rööpi juhatusel järelhüüde lauludega.

Praegu on nrs. Antoni hoogsal juhtimisel käimas A. Mälgu „Isade tee“ harjutused.

Peab mainima juhatusliikmete hoogsat aktiivsust ja töövõljakust ja tihedat koostööd kohaliku kooliga. On hangitud ühismänge, asutatud spordiväli, korraldatud referaatõhtuid j.n.e. Ka käesoleva-aasta töökava töötab tulla tõerikas. A. Hansi.

ÜENÜ ajakirju

Sisuka trükitud ajakirjaga „Ühismõtted“ ülatavad „Eesti Nooruse“ toimetust ÜENÜ Tamssalu ja Porkuni osakonnad. Üle tosina pildi ja mitmekesise nooruslikult sooja ja mõteterikka hooga artikliga näib see number 1. väga sümpaatne. Soovime toimetajatele Osk. Uudeküllile, Astr. Lindbergile ja Alf. Peedole jõudu jätkamiseks.

Täis töötõsidust, ülesannete ja kohuste küllust, külastab meid ju Albu-Risti osakonna häälkandja „Löke“ nr. 3. Kutsutakse rah-

vamängude kogumisele, nime eestistamisele ning tööle seltskondliku kasvatus õpperingsi. Arutatakse uue aasta ülesandeid ja ilutsetakse järvamaa tõsisel talvel järva A. H. Tammsaarega: „Töö ja tegemine kasvatab võimist, oskust, meisterlikkust, ilma meisterlikkusetaga aga puudub õige rahuldus“.

Päikleid ja ülesandeid peamurdmiseks.

1. Ottol oli 23. sünnipäev juhtunud laupäevasele päevale. Teda külastas end. kooli-vend Jaan, hää matemaatik. „Võid sa mulle ütelda, millisel nädalapäeval olen sündinud?“ Küsis Otto Jaanilt. Jaan vastas silmapilkselt ja õieti. Milline oli vastus ja kuidas võis Jaan arvutada nii kiiresti?

2. Kuidas jagada seinakellal 12 tundi kahe otsejoonega kolme ossa nii, et igas osas leiduks neli tundi, mis kokkuarvamisel annaks ühtlase kogusumma?

3. „Kuresaar on ju üle 50. a. kuulus oma raadioaktiivsete ja tervisliste vannidega“.

Milline viga leidub eelolevas reklaamtekstis?

Teritage enda teadmisi:

1. Mis tähendab Davis Cup?
2. Kuidas hingab kärbes?
3. Kes asutas Tartu ülikooli?
4. Kes ütles: o tempora, o mores?
5. Kus asub Melbourne? Altona?
6. Millal ehitati esimene raudtee Eestis?
7. Kelle teos on: Kuritöö ja karistus?
8. Kelle looming on „Vikerlased“?

Keelelisi harjutusi II. Moodusta mitm. osast järgmisist sõnust:

hall, halli; pilv, pilve; ränk, ränga; liud, liua; ämblik, ämbliku; laip, laiba; retk, retke; pärl, pärli; tuim, tuuma; peen, peene; hurt, hurda, lubi, lubja; kõrb, kõrve; roog, roa; küps, küpse; oder, odra; tukk, tuka; väli, välja; roim, roima; pöör, pööra; lünk, lünga; laup, lauba (otsaesine); mõrv, mõrva; luud, luua; tõik, tõiga; süld, sülla; põid, põia; varb, varva; velp, velba (žest); pump; ööp, ööba (ööpäev); jõul, jõulu; piklik, pikliku; nui, nuia; kühm, kühma; neli, nelja; kõik, kõige; kolb, kolvi; taim, taime; pöud, põua; kilg, kilju; rähn, rähna; ümbrik, ümbriku; konna, konna; talv, talve; kärss, kärsa; käi, käia; vähi, vähja; mõis, mõisa.

Juhis: u- ja i-tüvel. sõnul on mitm. osast. — e (laul, laulu, laule; loll, lolli loile), e-tüvelisil — i (leht, lehe, lehti). a-tüvelisil sõnul tuleb võtta appi ka esimese silbi vokaal või diftong. Kui esimeses silbis on a, (ae, ai, au), i, ei, õ, (õe, õi, õu) ja äi on mitm. osastavas — u (laip, laiba, laipu); on esimeses silbis e, o ja u (3. vältes — nokka, musta), oe, oi, ui, ä, õe, i, õ, õi ja ü; on mitm. osastav — i.

Märkus: vahetult i-le ja j-le järgnev i muutub e-ks, nui, nuia, nuia (3. v.) — peaks olema nuii, kus i muutub e-ks, nuie, ori, orja, orje, tühi, tühja, tühje jne.

Vastuseid jaanuari E. N. päiklitele:

1. minimum 78, maksimum 90 korda;
2. 101 inimest sõoris;
3. Kalju asetas äratuskella osuti teatud ajale. Kui kell särises, teadis ta, mis aeg on.

Vastutav ja tegev toimet. A. Meikop. Väljaandja: Ülemaalse Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatuse. Toimetuskollegium: Ed. Laaman, K. ja M. Utuste, A. Aru, K.

Kerberg, H. Viires. Toimetuse ja talituse address: Tallinn, Lossi pl. 4.

„Estotrükk“ Tallinn, S. Karja 8. 1935. a.

PÖLLUMAJANDUSE AJAKIRI

„UUS TALU“

on parim nõuandja igale tegelikule põllumehele. „Uues Talus“ leiab põllumees igal alal ajakohast ja asjatundlikku nõuannet meie parimate põllumajandusteadlaste ja tegelikkude põllumeeste poolt.

Sama, mis peremehele „Uus Talu“, on perenaisele kodumajanduse ja kodukultuuri ajakiri

„KAUNIS KODU“

„Kaunis Kodu“ ilmub 1935. aastal senisest suuremas kaustas ja eriti valitud sisuga, nii et rahuldab ka kõige nõudlikumat lugejat. „Kaunis Kodu“ paneb eriti rõhku perenaisele tarvilikkude praktiliste oskuste ja teadmiste levitamisele, nagu käsitöö, õmblemine, kudumine, majapidamise korraldamine, aia- ja köögivilja kasvatamine, tervishoid, lastekasvatus, toitude valmistamine jne.

Kaasas käsitöö-mustrileht.

„Uus Talu“ maksab 1 kr. 20 s. aastas

„Kaunis Kodu“ „ 1 „ 50 „ „

Koos tellides 2 kr. 50 s. aastas

Tellida saab igast postiasutisest.

„Uus Talu“ ja „Kaunis Kodu“ aadress: Tallinn, S. Karja t. 18, k. 20.

Posti jooksev arve nr. 355.

Meie valmistame

parimast kodumaa linast:

pleegitud ja pleekimata käterätikuriiet, lauapesuriiet, voodipesuriiet, kleidiriidet jne. Heegeldamis-, kingsepa-, käsi- ja masina-niiti. Voodiesiseid vaipu, põrandariiet jne.

Narva Linaketramise Manufaktuur

Kontor:
TALLINN, S. BROKUSMÄGI 10
Tel. 442 33, 442-34.

Aiandus-mesindus eriklass

nais- ja meesõpilastele avatakse Arkna põllutöökooli juures 1. märtsist k. a.

Kursus kestab 10 kuud ja on teoreetiline ning praktiline. Õpetus ja toitmine on tasuta. Sõidukuludeks ja raamatute ostmiseks antakse toetust.

Kavas: Aiandus ja mesindus, linnu-, väikeloomakasvatuse, veisekasvatuse, käsitöö ehitusõpetus ja ühiskonnateadus ühes seltskondliku kasvatusesega.

Ülesandmisega palutakse rutata!

Address: Arkna põllutöökool, Rakvere postkast 50. Koolijuhataja.

M. Männil & Ko.

Tallinn, Pikk 13. Telef. 431-49.

★

Raud- ja teraskaubad,
laskeriistad ja laskemoon.

Aktsiaselts

Rumberg, Tuberg & Ko

Tallinn, S. Kloostri 22/18

Eestimaa põllusaaduste
ümbertöötamise o.-ü. «VIRU»

Peaesindus: **A.-S. Rumberg, Tuberg & Ko.**

Tallinn, S. Kloostri 22-18

MINA JA MU
 PERE — MEIE
 KANNAME
 AINULT
 JALANÕUSID

UNION →

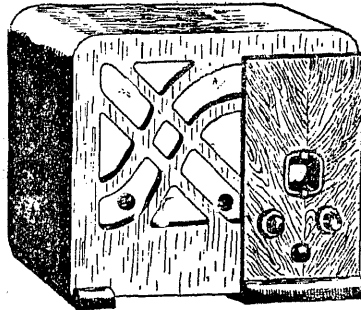
ETA

MOODSAD
 KLEIDRIIDED
 JA SUKAD
 AS O.KILGAS

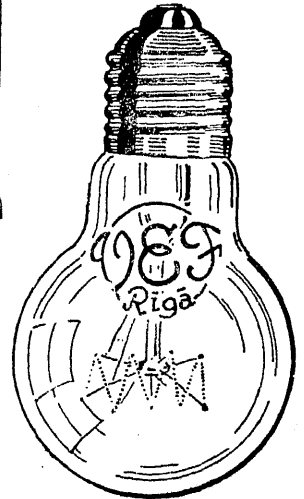

Läti Riiklikud Elektrotehnilised Tehased

MOODSAD RAADIO-
VASTUVÕTJAD
ÜLETAMATA HEADUSES

Hõõglambid. Reflektor. Heledad opaal, päevavalged seest mateeritud

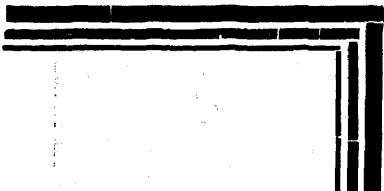

PEAESINDAJA JA LADU EESTIS:

R. KUUSNER & Ko.

TALLINN, S. TARTU MNT. 5. TELEF. 309-73

Iga noorsoolane

leiab omale midagi kaunist ja ilusat —

**KODUMAA VABRIKUTE
RIIDEKAUPLUSEST**

HERMAN RÕIVAS

**TELEFON
30-480**

TALLINN, ESTONIA PST. 11

Müük suurel ja väikesel arvul.